

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Humanitární odzbrojení a analýza kampaní
prosazujících humanitární odzbrojení**

Romana Krejčová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Humanitární odzbrojení a analýza kampaní
prosazujících humanitární odzbrojení**

Romana Krejčová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové, Ph.D. za připomínky a čas, který mi věnovala.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	HUMANITÁRNÍ ODZBROJENÍ	4
	2.1 Jaderné odzbrojení jako humanitární odzbrojení?.....	7
	2.2 Lidská bezpečnost.....	9
	2.3 Historie humanitárního odzbrojení v 19. století.....	11
3	NEVLÁDNÍ ORGANIZACE.....	14
4	OTTAWSKÁ KONVENCE	19
	4.1 Nášlapné miny.....	19
	4.2 Historie používání nášlapných min.....	19
	4.3 Mezinárodní kampaň za zákaz nášlapných min.....	22
	4.3.1 Agenda setting.....	24
	4.3.2 Úloha ICRC	28
	4.3.3 Ottawský proces	29
	4.3.4 Landmine Monitor.....	33
5	KONVENCE Z OSLA	35
	5.1 Kazetová munice.....	35
	5.2 Historie používání kazetové munice	35
	5.3 Cluster Munition Coalition	37
	5.4 Oslo Process	39
	5.5 Cluster Munition Monitor	41

6 ZÁVĚR	44
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
7.1 Literatura	49
7.2 Prameny	54
8 RESUMÉ	59
9 PŘÍLOHY	60

Seznam zkratek

CCW	Úmluva o zákazu nebo omezení užívání některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky
CMC	Cluster Munition Coalition
COPRI	Kodaňský institut pro výzkum míru
CTBT	Smlouvy o všeobecném zákazu testování jaderných bomb
ICAN	Mezinárodní kampaň za zrušení jaderných zbraní
ICBL	Mezinárodní kampaň za zákaz nášlapných min
ICRC	Mezinárodní výbor Červeného kříže
INGO	mezinárodní nevládní organizace
NGO	nevládní organizace
NWC	Konvence o jaderných zbraních
OAU	Organizace africké jednoty
UNDP	Rozvojový program OSN

1 ÚVOD

O humanitárním odzbrojení se začíná mluvit od 90. let. Bylo tomu tak i díky ukončení studené války, protože díky ukončení studené války se státy mohly zaměřit na méně strategické otázky a zároveň to dopomohlo nevládním organizacím provozovat svou činnost v oblastech, které jim byly dříve uzavřené (Rutherford 2000: 84). Dalším důvodem, proč se o humanitárním odzbrojení začalo diskutovat, byla redefinice bezpečnostní agendy. Redefinicí bezpečnostní agendy vznikla tzv. nová koncepce bezpečnosti. Do této nové koncepce se dostala i lidská bezpečnost. Vnímání lidské bezpečnosti je zásadní změnou v chápání bezpečnosti oproti desítkám předchozích let, kdy se v souvislosti s bezpečností mluvilo jen o národní bezpečnosti. V 80. letech pomohla ke konceptualizaci lidské bezpečnosti tzv. Kodaňská škola, do které patří autoři jako Barry Buzan či Oli Weaver. Humanitární odzbrojení, o kterém je tato bakalářská práce, je podoblastí lidské bezpečnosti. K prosazení humanitárního odzbrojení je důležitá měkká moc a role nevládních organizací, které zásadně ovlivňují proces prosazení kampaní humanitárního odzbrojení (Hynek 2009: 12). Právě činností nevládních organizací prosazujících humanitární odzbrojení se budeme v této práci nejvíce zabývat.

Tato práce má za cíl odhalit, jaká byla role nevládních organizací při prosazování humanitárního odzbrojení, analyzovat jejich činnost a to, jaké nástroje při své činnosti používaly. Práce obsahuje dvě případové studie. Michal Kořan definuje případovou studii jako studii, která „je detailní analýzou případu, který byl zvolen jako objekt výzkumu. Jejím cílem je poskytnout hluboké porozumění nebo příčinné vysvětlení vybraného případu“ (Kořan 2008: 33). Případovými studiemi jsou Ottawská konvence a konvence z Osla. Právě tyto dvě konvence reprezentují ideály humanitárního odzbrojení.

Celá práce je rozdělena do čtyř kapitol. Jednotlivé kapitoly zmapují, co je přesněji humanitární odzbrojení, definují nevládní organizace a následně pak přejdeme k jednotlivým analýzám kampaní prosazujících humanitární odzbrojení.

V první kapitole této práce se dozvíme přesnější definici humanitárního odzbrojení, zjistíme více o Kodaňské škole a konceptu lidské bezpečnosti, ze které koncept humanitárního odzbrojení vychází. V této kapitole se okrajově zaměříme také na historii humanitárního odzbrojení, která nezačíná devadesátými lety, jak by se na první pohled mohlo zdát. Určité znaky humanitárního odzbrojení se dají najít i u odzbrojovacích konferencí z 19. století. Příkladem humanitárního odzbrojení je například Petrohradská konference z roku 1868. Zásadní byla v tomto století ale I. Haagská konference v roce 1899 (a následně II. Haagská konference v roce 1907). Výsledkem této úmluvy byl zákaz shazování bomb z horkovzdušných balonů a zákaz používání tříštivých nábojů.

Druhá kapitola se zabývá nevládními organizacemi. Jelikož je to pojem velmi těžce definovatelný, seznamujeme se zde s několika definicemi. Dále si projdeme stručně historii nevládních organizací. Zároveň se budeme zabývat tím, jak mohou být nevládní organizace členěny podle orientace a úrovně činnosti a jaké plní nevládní organizace funkce.

Třetí kapitola se věnuje první případové studii, a to Ottawské konvenci, která se týká nášlapných min. Nejdříve je popsáno, co jsou nášlapné miny a jaká je historie jejich užívání. Poté se dostaneme k samotné analýze kampaně za zákaz nášlapných min, která byla reprezentována ICBL s pomocí ICRC. Zaměříme se především na agenda setting, kde nevládní organizace sehrály velmi důležitou roli.

Analýza pokračuje i tzv. Ottawským procesem, který vyústil v podepsání Ottawské konvence. Na závěr kapitoly se pak budeme věnovat činnosti ICBL po podepsání Ottawské konvence, konkrétně Landmine Monitoru, který má za úkol monitorovat situaci okolo nášlapných min.

Poslední, čtvrtá kapitola se zabývá druhou případovou studií, Konvencí z Osla. Kapitola je koncipována stejně jako v případě první případové studie. To znamená, že tato kapitola obsahuje jak definici kazetové munice, stručnou historii používání kazetové munice, tak pak analýzu činnosti Cluster Munition Coalition při agenda settingu, tak při Oslo Processu. Nakonec je zde zmíněna také práce Cluster Munition Monitor, který funguje od roku 2010 a zaznamenává situaci ohledně implementace konvence.

Co se týče literatury, většina použitých zdrojů je v anglickém jazyce, což je dáno tím, že se danému tématu čeští autoři příliš nevěnují. Jedná se o publikace, ale většinou jsou v této práci použity odborné články, kterých bylo v případě Ottawské konvence nepřehledné množství, avšak o Konvenci z Osla bylo literatury podstatně méně. V práci jsou použity též internetové zdroje, a to především internetové stránky jednotlivých kampaní. Jak již bylo řečeno, největším problémem bylo, že když se odkazovalo k humanitárnímu odzbrojení, byla zde většinou popsána především Ottawská konvence a o Konvenci z Osla, která je podstatně novější než Ottawská konvence, je zdrojů méně.

2 HUMANITÁRNÍ ODZBROJENÍ

V posledních desetiletích byly odzbrojovací procesy doprovázeny humanitárními přístupy za spolupráce mezinárodních organizací, vědeckých pracovníků a nadnárodní občanské společnosti. Klíčovým prvkem humanitárního odzbrojení se stal důraz na jednotlivce, především pak civilisty (Borrie 2006: 16-17). Humanitární odzbrojení primárně neusiluje o kontrolu zbrojení (arms control), ale o úplné odzbrojení v určité kategorii zbraní (disarmament). Rozdíl je v tom, že z humanitárního hlediska se stává odzbrojení nezbytným, ale z pohledu kontroly zbraní je však důležitější otázka o jejich funkci a nezastupitelnosti (Hynek 2009: 12-13). Ritu Marthur vidí rozdíl mezi pojmy arms control a disarmament v tom, že odlišuje odborníky na zbrojení na pragmatiky (arms control) a idealisty (disarmament). Na druhé straně podle Mathur existují i tzv. praktičtí humanitaristé, kteří tvrdí, že je i potřeba požadovat spolupráci odborníků z oblasti mezinárodního práva. Ti mají podporovat úsilí o dosažení kontroly zbraní a odzbrojení tím, že pomohou navrhnout omezení v souladu s mezinárodním humanitárním právem (Mathur 2011: 182).

Kontrola zbrojení může znamenat za určitých okolností i zvýšení zbrojení, kdežto odzbrojení vždy zahrnuje snížení počtu zbraní (arms reduction). Snížení zbraní může zahrnovat úplnou likvidaci všech zbraní, nebo může dojít k likvidaci jednoho typu zbraní (Ondřej 2008: 27-28). Na postupech kontroly zbrojení a odzbrojení humanitárního charakteru je vidět snaha nově definovat myšlenku státní suverenity, a to tak, že stát není jen odpovědný pouze svým občanům, ale znamená to odpovědnost vůči mezinárodnímu společenství za způsob, jakým zachází se svými občany (Mathur 2011: 180).

Definování humanitárního odzbrojení jako takového je velmi složité. John Borrie definuje humanitární odzbrojení „jako termín zahrnující činnost, která vyplývá z právních předpisů nebo zásad mezinárodního humanitárního práva, také známého jako „válečné právo“¹. Principem humanitárního odzbrojení je to, že využívá multilaterálního jednání (Borrie 2005: 10)“.

Bonnie Docherty definuje humanitární odzbrojení jako „nejnovější typ odzbrojení, který vytváří mnohostranné právní nástroje, jejichž účelem je snížit utrpení jednotlivců v době války. Tyto nástroje obsahují preventivní opatření včetně absolutního zákazu týkajícího se nejen použití, ale také výroby, přenosu a hromadění některých druhů zbraní [...]. Také stanovuje povinnosti k nápravě včetně odstranění nevybuchlé zbraně a nařizuje poskytovat pomoc obětem“². Za první případ humanitárního odzbrojení považuje Docherty Ottawskou konvenci. Právě Ottawská konvence a Konvence z Osla, které budou dále analyzovány, jsou obecně brány jako případy humanitárního odzbrojení (Docherty 2013: 16).

Pádným důvodem pro vzestup myšlenky humanitárního odzbrojení je i to, že ačkoli za poslední dvě desetiletí počet mezistátních konfliktů klesá, stoupá počet civilistů, kteří jsou ovlivněni ozbrojeným konfliktem či jeho důsledky. Nebezpečné důsledky z válečných konfliktů, jako jsou miny či nevybuchlý arzenál, představují násilné hrozby pro bezpečnost osob a společnosti dlouho poté, co konflikt skončil. Koncept národní bezpečnosti se tak začal jevit jako nedostatečný, aby řešil reálné

¹ „as an inclusive term connoting activities that stem from rules or principles of international humanitarian law (IHL), also known as “the laws of war” (Borrie 2005: 10).

² „[t]he newest type of disarmament, produces multifaceted legal instruments designed to reduce the suffering of individuals in times of war. These instruments contain preventive measures, including absolute prohibitions on not only the use but also the production, transfer, and stockpiling of certain weapons [...]. They also establish remedial obligations, including to clear unexploded weapons and provide assistance to victims“ (Docherty 2013: 16).

problémy, které dnes zažívají miliony lidí, a tak se začal používat koncept lidské bezpečnosti (Ruge 2006: 25).

Jak bylo naznačeno, nejnověji humanitární odzbrojení čerpá z konceptu lidské bezpečnosti. Koncepce lidské bezpečnosti byla použita v řadě způsobů, jak informovat o problému, v některých případech ovlivnila rozvoj těchto smluv. Lidská bezpečnost je poměrně novým konceptem. Zatímco národní bezpečnost se zaměřuje na obranu státu před vnějším útokem, lidské bezpečnosti jde především o ochranu jednotlivce a komunity před jakoukoli formou politického násilí. Aktéři občanské společnosti podílející se na zmírnění sociálních a humanitárních důsledků konfliktů začali v této době také hrát stále větší roli. Nové typy aktérů se infiltrovaly do dvou klíčových oblastí – bezpečnosti a blaha občanů³ (Ruge 2006: 26-28).

Z definice humanitárního odzbrojení Johna Borrieho vyplývá, že pramenem humanitárního odzbrojení je humanitární právo. Humanitárním právem myslíme právo, které reguluje ozbrojené konflikty s cílem maximálně je humanizovat. Mezinárodní humanitární právo je soubor norem mezinárodního práva, které upravuje způsob vedení ozbrojených konfliktů za účelem zmírnit lidské utrpení způsobené tímto konfliktem a poskytnout ochranu skupinám osob v době ozbrojeného konfliktu, a to především těm, kteří se neúčastní boje (Český červený kříž 2014). Strany v konfliktu musí podle mezinárodního humanitárního práva vždy rozlišovat mezi civilním obyvatelstvem a vojáky za účelem ušetření civilního obyvatelstva a jejich majetku. Civilisté jako celek, ani jednotlivci nesmějí být terčem útoku, ten lze vést jedině proti vojenským cílům (Český červený kříž 2009).

³ Válečné zbraně patřily tradičně do kompetence národní bezpečnostní politiky (Thakur – Maley 1999: 282).

2.1 Jaderné odzbrojení jako humanitární odzbrojení?

Součástí programu humanitární akce by měla být prevence úmrtí, zmrzačení či zranění způsobené různými zbraněmi, například lehkými palnými zbraněmi nebo chemickými a biologickými zbraněmi. Dá se ale přistupovat k jadernému odzbrojení také jako k humanitárnímu odzbrojení? Podle některých autorů by to znamenalo přílišné rozšíření této akce. Humanitární akce by měly v tomto případě zahrnovat prevenci, mezinárodní společenství by mělo přijmout opatření, které by zajistilo, že se nikdy nebude opakovat případ Hirošimy a Nagasaki (Forsberg 2001: 9-10).

Jaderné zbraně nejsou ve stejné třídě jako např. chemické či biologické zbraně, jedná se o zbraně hromadného ničení, a tak by na ně mělo být podle Randala Forsberga nahlíženo. Politici namítají, že se nemohou vzdát jaderných zbraní. Čína se obává, že pokud by se musela vzdát jaderných zbraní, bude čelit americké vojenské intervenci na Taiwanu. Rusko se zase obává, že to může vést ke konvenční invazi z východu, jihu či západu jejich hranic. Každý z těchto případů je ve velmi těsném spojení s rizikem zásadní konvenční války, která by ohrozila národní suverenitu a územní celistvost. Podle politických představitelů nepředstavují jaderné zbraně jen hrozbu jaderné války a neodrazují od jaderných útoků, ale jaderné zbraně odrazují i další významné hrozby (Forsberg 2001: 10-11).

Další autoři s tímto přístupem nesouhlasí, podle nich lze použít koncept humanitárního odzbrojení i na jaderné zbraně. Pro úspěšné jaderné odzbrojení však musí být dosaženo následujících podmínek:

- a) Musí se etablovat základní skupina států, nevládních organizací a mezinárodních organizací, které budou podporovat ideu jaderného odzbrojení.
- b) Jsou nutné různé strategie pro řešení takového komplexního problému. Nemůže to být ponecháno na jednom procesu a mělo by se jednat o mix mnohostranných, dvoustranných a jednostranných procesů.
- c) Důležitým faktorem bude i zapojení veřejnosti, hlavně pomocí mediální kampaně a je třeba zapojit do procesu v dnešní době oblíbené sociální sítě jako jsou Facebook, Twitter, Youtube a další podobná média.
- d) Je nutný vícevrstvý přístup k problematice a různé typy aktérů (Lewis 2009: 2).

Lewis uvádí, že byl již tlak na omezení a případný zákaz jaderných zkoušek poháněn humanitárními důvody. Uvědomění si vlivu jaderných zkoušek na zdraví, ničivé sociální a environmentální účinky a obavy o to, jak by mohly závody ve zbrojení skončit, byly důvody, které vytvořily podmínky pro dílčí zákaz jaderných testů⁴. Smlouvy nakonec vedly k ujednání Smlouvy o všeobecném zákazu testování jaderných bomb (CTBT)⁵. V roce 1996 čtrnáct soudců Mezinárodního soudního dvora vydalo poradní stanovisko o zákonitosti hrozby nebo použití jaderných zbraní. Došli k závěru, že použití jaderných zbraní by bylo v rozporu se zásadami a pravidly mezinárodního humanitárního práva (Lewis 2009: 6-7).

Vznikla tak i idea o vzniku konvence o jaderných zbraních. Konvence o jaderných zbraních (NWC) byla navržena Mezinárodní

⁴ Partial test Ban

⁵ Comprehensive Test Ban Treaty

kampaní za zrušení jaderných zbraní (ICAN)⁶. Odborníci, kteří vypracovali tento model, tvrdí, že má větší šanci na úspěch než nejednotné přístupy k jadernému odzbrojení. Návrh smlouvy vychází ze znění konvencí zakazující chemické zbraně, biologické zbraně a nášlapné miny. Tato smlouva je určena k doplnění a podpoře stávajících smluv o jaderných zbraních, jako například Smlouvy o nešíření jaderných zbraní (Lewis 2009: 18-19).

2.2 Lidská bezpečnost

Humanitární odzbrojení svým charakterem čerpá z konceptu lidské bezpečnosti. Stejně jako lidská bezpečnost i humanitární odzbrojení staví na ochraně jedince. Kampaně prosazující humanitární odzbrojení staví na tomto konceptu své argumenty, proto se domnívám, že je důležité stručně vysvětlit i koncept lidské bezpečnosti.

Výrazným příspěvkem ke vzniku konceptu lidské bezpečnosti byla práce kodaňské školy. Tato škola se formovala kolem Barryho Buzana, Ole Waevera, Mortena Kelstrupa, Pierra Lemaintra a Jaapa de Wilda. Tito autoři pracovali v Kodaňském institutu pro výzkum míru (COPRI). Kodaňská škola rozšířila dosud daný koncept bezpečnosti tím, že začala vnímat jako referenční objekt i společnost a jedince⁷ (Waisová 2003: 42). Kodaňská škola rozšířila svůj koncept bezpečnosti na dvou osách – po ose vertikální (osa referenčních objektů) a ose horizontální (osa zdrojů hrozeb). Na vertikální ose mohou být referenčními objekty jedinec, vnitrostátní skupiny, stát a mezinárodní systém. V horizontální rovině pak

⁶ International Campaign to Abolish Nuclear weapons

⁷ Je důležitý humanitární princip, protože podle lidské bezpečnosti bezpečnost států neznamená bezpečnost jedinců (Docherty 2010: 25).

najdeme politické, vojenské, ekonomické, environmentální a sociálně-kulturní hrozby (Waisová 2004: 72).

Jelikož není žádná všeobecně přijímaná definice lidské bezpečnosti, můžeme zde vidět tři kategorie přístupů. První, úzký přístup závisí především na přirozených právech a právním státu, které jsou zakotveny v základních lidských právech. Druhým je humanitární přístup, který chápe lidskou bezpečnost jako nástroj pro prohloubení a posílení úsilí o řešení otázek jako jsou války, válečné zločiny či genocida a humanitární intervence. Třetím přístupem je široký přístup, který spojuje lidskou bezpečnost se stavem globální ekonomiky, rozvoje a globalizace (Oberleitner 2005: 188).

Koncept lidské bezpečnosti využívá také OSN, když byl vytvořen v rámci UNDP. UNDP považuje za hlavní referenční objekt lidské individuum, jehož práva je potřeba přes záměry či jednání států chránit. Podle Zprávy UNDP o lidském rozvoji z roku 1994 existují dvě složky lidské bezpečnosti – svoboda od strachu (freedom from fear) a svoboda od nedostatku (freedom from want). Zpráva také obsahuje sedm dimenzí lidské bezpečnosti (Waisová 2005: 128-130). Těmito dimenzemi jsou:

- a) ekonomická bezpečnost – např. chudoba, nezaměstnanost, bezdomovectví
- b) potravinová bezpečnost – kvantitativní a kvalitativní dostupnost potravin
- c) bezpečnost zdraví – choroby, epidemie
- d) environmentální bezpečnost – zhoršování kvality vzduchu, vody a půdy
- e) osobní bezpečnost – chudoba, terorismus, válka
- f) bezpečnost společenství – etnické a kulturní konflikty

- g) politická bezpečnost – porušování lidských práv (Human Development Report dle Waisová 2005: 130)

OSN vytvořila v roce 2001 Komisi pro lidskou bezpečnost, jejímž úkolem bylo vytvořit udržitelný koncept lidské bezpečnosti, který by mohl být aplikován v humanitárním systému OSN. Komise publikovala v roce 2003 Závěrečnou zprávu, ve které tvrdí, že koncept lidské bezpečnosti předpokládá ochranu nezbytného jádra lidského života, a to způsobem, který posiluje lidské svobody a lidské uspokojení a naplnění (Waisová 2005: 131).

Kritici lidské bezpečnosti poukazují na koncepční nedostatky, koncept lidské bezpečnosti je často považován za koncept, který nelze smysluplně využít v praxi. Na lidskou bezpečnost bylo pohlíženo jako na rozpor s národními zájmy států a jako oslabení zahraniční politiky, protože otevírá cestu k odůvodňující humanitární intervenci nebo nutí státy do závazku akce v zahraničí, ačkoli je to proti jejich národnímu zájmu (Oberleitner 2005: 187).

2.3 Historie humanitárního odzbrojení v 19. století

Humanitární odzbrojení není tématem jen posledních několika desetiletí, jak by se mohlo zdát, podobné charakteristiky mají již humanitární kampaně v 19. století, a to jak aktéry, tak stylem argumentace, vedením kampaně a i právním výstupem. Stručně zmíníme první dva příklady, které mají charakter humanitárního odzbrojení. Těmito příklady je Petrohradská konference v roce 1868 a I. haagská mírová konference v roce 1899, na kterou navázala II. haagská mírová konference konající se v roce 1907. Důvod pro zákaz určitých typů zbraní bylo v těchto případech především zmírnění utrpení vojáků. Obraz

trpícího jedince, zejména civilisty, se objevuje až ve druhé polovině 20. století (Hynek 2009: 22-24).

Výstupem Petrohradské konference je tzv. Petrohradská deklarace. Jak už bylo řečeno, byla ujednána již v roce 1868 a zakazovala jak v pozemní, tak i v námořní válce používat jakékoli náboje o váze menší než 400 gramů, které by byly výbušné anebo by obsahovaly třaskavé nebo zápalné látky. V době uzavření Petrohradské deklarace byl náboj vážící 400 gramů nejmenším používaným dělostřeleckým nábojem. V tomto období se vycházelo z toho, že proti jednotlivcům budou stačit obyčejné náboje, aby je učinily neschopnými k boji (Ondřej – Štruma – Bílková – Jílek 2010: 286).

Deklarace zakázala užívání výbušných nebo zápalných nábojů, které by mohly být vypáleny z pěchotních pušek. Vycházelo se z názoru, že tyto náboje způsobují nepřiměřeně vážná zranění vojákům, která nejsou nezbytná pro to, aby byli vyřazeni z boje. Použití třaskavin ve větším množství bylo ale nadále povoleno proti objektům (mostům apod.). Tato deklarace byla v rámci mezinárodního práva aplikována jak v mezinárodním ozbrojeném konfliktu, tak i v konfliktu, který nemá tuto podstatu (Ondřej – Štruma – Bílková – Jílek 2010: 286).

Výstupem I. haagské konference byly Haagské úmluvy o zákonech a obyčejích pozemní války a o úpravě zásad Ženevské úmluvy z roku 1864 pro námořní válku. Odzbrojení se týkaly tři deklarace zakazující tříštivé náboje, dělostřelecké patrony šířící dusivé a zhoubné plyny a shazování výbušnin z horkovzdušných balónů (Hynek 2009: 23). Deklarovaným cílem haagské konference bylo celosvětové odzbrojení. Aktéři ale považovali zákaz války za myšlenku zcela utopickou a snažili se spíše válku humanizovat, když ji není možné ze vztahů mezi národy vyloučit (Český červený kříž 2007: 1).

Druhá haagská konference se konala roku 1907. Cílem této konference bylo též humanizovat konflikty, což znamená snahu „učinit vše pro předcházení nebo zmírňování utrpení těch, kteří nejsou přímými účastníky bojů nebo byli z boje vyřazeni zraněním, nemocí či zajetím“. Na této konferenci byly rozvinuty normy vycházející z I. haagské konference (Český červený kříž 2007: 1).

3 NEVLÁDNÍ ORGANIZACE

V bakalářské práci se budeme zabývat rolí a činností nevládních organizací, proto je podstatné, abychom si pojem nevládní organizace ujasnili.

Jednoznačná definice nevládních organizací (NGOs) de facto neexistuje, je to dáno tím, že záběr činnosti nevládních organizací je příliš široký. Světová banka definuje nevládní organizace jako organizace, které „jsou přítomné ve veřejném životě, vyjadřují zájmy a hodnoty svých členů či ostatních, založené na etických, kulturních, politických, vědeckých, náboženských nebo filantropických úvahách“ (Světová banka cit. dle Bureš 2013: 107).

Podle další definice je nevládní organizace „jakákoli nezisková dobrovolná skupina občanů, která je organizována na místní, národní či mezinárodní úrovni. Je založena za nějakým cílem a řízena lidmi se stejným zájmem. Nevládní organizace provádějí celou řadu služeb a humanitárních funkcí [...]. Poskytují analýzy a odborné znalosti, slouží jako mechanismy včasného varování a přispívají k monitorování a uplatňování mezinárodních dohod. Některé z nich jsou organizovány kolem určitých konkrétních otázek, jako jsou lidská práva, životní prostředí nebo zdraví“⁸ (UNIC nedatováno).

Termín nevládní organizace se objevil oficiálně v roce 1945, protože bylo potřeba, aby Organizace spojených národů rozlišovala práva mezinárodního soukromého sektoru na účasti se jednání ve svých stanovách. Role nevládních organizací byla v rámci nově vznikajícího

⁸ „A non-governmental organization (NGO) is any non-profit, voluntary citizens' group which is organized on a local, national or international level. Task-oriented and driven by people with a common interest, NGOs perform a variety of services and humanitarian functions [...]. They provide analysis and expertise, serve as early warning mechanisms and help monitor and implement international agreements. Some are organized around specific issues, such as human rights, the environment or health“ (UNIC nedatováno).

systemu Organizace spojených národů výslovně uznána v článku 71 Charty Organizace spojených národů. Na zakládající konferenci Organizace spojených národů v San Franciscu v roce 1945 bylo přítomných 1200 dobrovolných organizací. Hráli významnou roli v psaní prvních slov v preambuli – „my, lid spojených národů“ a také při psaní článku 71, díky němuž může Ekonomická a sociální rada OSN konzultovat problémy s nevládními organizacemi (NCCU Institutional Repository 2004: 6). Dokument Organizace spojených národů z roku 1994 popisuje nevládní organizace jako „neziskovou entitu, jejíž členové jsou občané nebo sdružení občanů jedné nebo více zemí a jejíž aktivity jsou určeny kolektivní vůlí svých členů v reakci na potřeby jedné či více komunit, se kterými nevládní organizace spolupracuje“⁹ (NCCU Institutional Repository 2004: 7).

Nevládní organizace de facto vznikly již v 19. století a tudíž mají za sebou velmi dlouhou historii. První takové organizace vznikaly proti otroctví, organizace Anti-Slavery International vznikla již v roce 1839. Postupem času byly zakládány jiné organizace, např. na podporu pracovního práva, za volební právo žen atd. Dvěma vrcholy nevládních organizací v 19. století byla kampaň proti otroctví a haagské konference. Činnost občanské společnosti byla významně narušena první světovou válkou, avšak po konci této války se spolupráce rozvinula nebývalým tempem. Byla založena například the International League for the Rights of Man nebo Save the Children International Union. Po první světové válce se také objevily organizace lobbující za odzbrojení. Nicméně po roce 1933 začala činnost občanské společnosti opět klesat. Na vině bylo dramatické snížení příjmů těchto organizací a také k tomu přispěl vzestup

⁹ „a non-profit entity whose members are citizens or associations of citizens of one or more countries and whose activities are determined by the collective will of its members in response to the needs of the members of one or more communities with which the NGO cooperates“ (NCCU Institutional Repository 2004: 6-7).

nedemokratických režimů. Šíře aktivit se zvětšila v 60. letech, kdy vznikly různé environmentální organizace. V 80. letech byl zaznamenán rychlý růst činnosti nevládních organizací v sektoru rozvojové pomoci. Vlivným politickým vývojem byla dekolonizace, která usnadnila růst domácích občanské společnosti a která přenesla do popředí problémy třetího světa, jako např. hospodářský rozvoj. Po konci studené války se nevládní organizace opět rozrostly a staly se důležitým aktérem v šíření demokratických myšlenek (Davies 2008: 7-13).

Zapojení nevládních organizací do politického procesu má čtyři hlavní kategorie – konfrontace, komunikace, konzultace a spolupráce. Tyto kategorie nejsou vzájemně exkluzivní, často mezi sebou spolupracují různými způsoby najednou. Do konfrontace patří soudní spory a jiné právně řízené akce nebo činnost médií a kampaně zaměřené na pověst a odpovědnost firem. Do komunikace můžeme zařadit pravidelné předávání si zpráv nebo informací od společností či z konkrétních projektů nebo výzkumné studie nevládních organizací. Konzultace znamenají různé konzultační struktury mezi nevládními organizacemi a například firmami, společnostmi. Čtvrtá kategorie, spolupráce, může v jakémkoli oboru mít různé formy – celostátní, regionální či mezinárodní (Nelson 2007: 8-9).

Vládní a nevládní organizace navzájem spolupracují nebo naopak působí autonomně. Spolupráce není možná vždy ve všech oblastech. Spolupráce může mít podobu smluv o společné činnosti, rozdělení úkolů, udělení statutu konzultanta či pozorovatele (Cihelková 2009: 175).

Nevládní organizace můžeme dělit podle zaměření:

a) Charitativní orientace (charitable orientation) zahrnuje nevládní organizace s činností směřující k uspokojování potřeb chudých – distribuce potravin, oblečení, zajištění bydlení. Tyto

nevládní organizace mohou také poskytovat humanitární pomoc po přírodních katastrofách.

b) Servisní orientace (service orientation) zahrnuje nevládní organizace, které poskytují např. zdravotní, vzdělávací činnost.

c) Participativní orientace (participatory orientation) je charakteristická svépomocnými projekty, kde se lidé podílejí na pomoci zejména tím, že přispívají nástroji, penězi či materiálem. Jsou to projekty většinou v rámci projektu komunitního rozvoje.

d) Zplnomocňující orientace (empowering orientation) je orientace, kde je cílem pomáhat chudým lidem rozvíjet jasnější pochopení sociálních, politických a ekonomických faktorů, které ovlivňují jejich každodenní životy (Global Development Research Center 2014).

Velmi časté je dělení nevládních organizací také dle úrovně činnosti organizace. Podle tohoto rozdělení máme čtyři kategorie:

A) Community-based Organisations (CBO) vzniká z vlastní iniciativy lidí. To může zahrnovat sportovní kluby, ženské organizace nebo vzdělávací organizace. Těchto organizací existuje velké množství, některé jsou podporovány nevládními organizacemi (NGO), některé jsou nezávislé na vnější pomoci.

B) Citywide Organisations – zahrnuje například obchodní komory, etnické či další vzdělávací skupiny, sdružení místních organizací.

C) National NGOs (národní nevládní organizace) jsou organizacemi, jako je Český červený kříž, profesní organizace.

D) International NGOs (mezinárodní nevládní organizace - INGO) jako Save the Children a další. Jejich činnost se od NGOs liší financováním (UNEP 2003).

Úloha INGOs v globálním systému se od roku 1990 stává stále významnější a jejich vznik je považován za pozitivní jev. V mnohých případech je INGO vnímána jako více objektivní, mají nižší provozní náklady a lépe budují vztahy s marginalizovanými lidmi. Jakmile ale rostla role a důležitost INGO, objevil se požadavek větší kontroly nad INGO, a to ve vztahu k jejich reprezentativnosti, transparentnosti a efektivnosti. Mnoho INGOs tak podepsalo kolektivní samoregulační normy (Hammad – Morton 2011: 4).

Mezinárodní nevládní organizace vznikaly především v těch zemích světa, kde jim to umožnily jak demokratické režimy, tak i liberální ekonomické systémy. V rozvojových státech byla situace jiná, záleželo na existujících politických a ekonomických podmínkách. V zemích, kde existovaly autoritativní politické systémy s nejistým právním prostředím a slabou ekonomikou vznikala často místo nevládních organizací nejrůznější hnutí odporu a partyzánské skupiny. S postupnými změnami v mezinárodním systému se měnilo i teritoriální rozmístění nevládních organizací (Cihelková 2009: 175).

Podle P. J. Simmonse existují ještě čtyři funkce nevládních organizací. První funkcí je agenda setting. Nevládní organizace již dlouho hrají klíčovou roli při nátlaku na politiky a veřejnost, aby nějakému problému věnovali svou pozornost. Za druhé jednájí o výsledku, nevládní organizace mohou mít zásadní význam při navrhování mnohostranných smluv. Za třetí udělují legitimnost, což znamená, že názor nevládní organizace může být rozhodující při prosazování ve veřejné a politické oblasti. Poslední funkcí je řešení problému, nevládní organizace dělá často to, na co vláda nestačí. Navíc nevládní organizace stále pracují mimo stávající formální rámec, nezávisle plní své cíle a zakládají nové standardy a vlády, instituce a korporace jsou jimi nuceny skrze veřejné mínění, aby je následovaly (NCCU Institutional Repository 2004: 9-10).

4 OTTAWSKÁ KONVENCE

4.1 Nášlapné miny

Ottawská konvence se týká tzv. nášlapných min (protipěchotných min). Nášlapné miny jsou navrženy tak, aby explodovaly v přítomnosti nebo blízkosti kontaktní osoby za účelem zranit nebo zabít ji, anebo více osob. Miny určené k vybuchnutí v přítomnosti, blízkosti či kontaktu s vozidlem jsou vybavené antimanipulačním zařízením. Nášlapné miny však toto zařízení postrádají (ICRC 2014). Nášlapné miny mohou být v zemi dokonce i desetiletí, dokud člověk anebo zvíře mechanismus nespustí a mina nevybuchne. Jsou vyrobeny z plastu, kovu a jiných materiálů, které obsahují výbušninu a některé obsahují i kousky šrapnelu. Mohou být aktivovány přímým tlakem shora. Uvnitř miny je drát nebo vlákno, které je spojeno se spínačem a pomocí radiového signálu nebo jiného vzdáleného zapalování se nášlapná mina odpálí. Výbuch nášlapné miny způsobí vážná zranění jako je slepota, popáleniny, zranění končetin anebo zraní oběť šrapnelem. V mnoha případech oběť zemře v důsledku ztráty příliš mnoha krve či proto, že nemohou dostat včas odpovídající lékařskou péči. Ti, kteří přežijí, přijdou často i díky infekci o končetinu a jejich zranění vyžaduje dlouhé pobyty v nemocnici a rehabilitaci (ICBL 2014d).

4.2 Historie používání nášlapných min

Slovo mina pochází z latinského slova mina, které v překladu znamená žíla nebo ruda. Protože se rudy nacházejí pod povrchem, vojenští inženýři vybrali právě toto označení. Typy jednotlivých min se mohou vysledovat zpět až 2500 let. Jednou z prvních zaznamenaných nevýbušných nášlapných min byl kovový ježek. Kovový ježek se skládal

ze čtyř kovových hrotů spojených ve středu (Marin 2003: 1-2). Výbušné nášlapné miny byly poprvé použity v 15. století v bitvě u Azincourtu ve Francii. V 19. století byly nášlapné miny použity během americké občanské války Konfederací. V pozdním období první světové války nášlapné miny používala většina armád (NGO Committee on Disarmament, Peace & Security 2014).

Nášlapné miny byly poprvé použity v širokém měřítku ve druhé světové válce. Důvodem pro zvýšené používání nášlapných min bylo i to, že jsou na výrobu velmi levné. Od druhé světové války byly použity v mnoha konfliktech jako např. ve válce ve Vietnamu, Korejské válce či v první válce v Perském zálivu. Nášlapné miny byly původně vyvinuty jako ochrana protitankových min. Nášlapné miny měly zabránit nepřátelským vojákům, aby protitankové miny odstranili. Byly použity defenzivně k ochraně důležitých oblastí, jako jsou hranice, tábory, či důležité mosty a měly omezit pohyb nepřátelských vojsk (ICBL 2014a).

Klíčovou charakteristikou této zbraně je, že je navržena tak, aby člověka spíše zmrzačila, než zabila. Logika této věci je jednoduchá, je potřeba více zdrojů, aby se vyřešil problém s raněným vojákem, než kdyby byl mrtvý. Postupem času byly nášlapné miny instalovány v širším měřítku, často se tomu tak dělo ve vnitrostátních konfliktech a nášlapné miny začaly být zaměřené na civilisty. Oblasti, kde se nacházely nášlapné miny, nebyly mnohdy nijak označené a lidé tak neměli šanci zjistit, že se na daném území nachází minové pole. Svou roli hrál také například déšť, který minová pole posouval. To znamená, že bez jasných záznamů a s přispěním počasí, ale i času, je stále těžší tyto pole odminovat. Byly také vytvořeny tzv. „chytré miny“, které jsou určeny na určitou dobu a po této době se buď zničí anebo vypnou, což nemělo stejně smysl, pokud minová pole nebyla označována, a tak tyto chytré miny představovaly stejné riziko jako jiné nášlapné miny (ICBL 2014a).

Nášlapné miny často brání postkonfliktní rekonstrukci, vážně narušují infrastrukturu a odepírají půdu k civilnímu použití, což vede k nadužívání země. Ačkoli byly nášlapné miny většinou instalovány proti vojákům, našly se mezi státy výjimky, které rozmístily nášlapné miny cíleně proti civilistům. Mezi tyto státy patřilo Rusko a rozmístění min v Čečensku, Dagestánu a Gruzii anebo Eritrea ve svém konfliktu s Etiopií. Rudí Khmérové v Kambodži používali nášlapné miny k destabilizování sporné oblasti (Rutherford 2000: 81).

Odhaduje se, že díky nášlapným minám zemřel či byl zmrzačen jeden milion lidí. Kromě fyzického ohrožení, které tyto zbraně představují, může mít jejich přítomnost i silné psychologické účinky a může bránit v rozvoji a ekonomické příležitosti. Nášlapné miny mohou bránit civilistům, aby používali zemědělskou půdu, nebo jim brání na cestách z jednoho místa na druhé. Kromě toho je odminování dosti finančně náročné a odrazuje investice od minami postižených komunit (Holbrook 2009: 24).

V reakci na alarmující údaje týkající se nášlapných min na začátku 90. let Mezinárodní výbor Červeného kříže (ICRC) začal kampaň za omezení utrpení způsobené těmito zbytky války. Rostoucí pobouření v kombinaci s mediální pozorností vedlo ke vzniku koalice nevládních organizací, mezivládních organizací (IGOs), vlád a globální společnosti volající po zákazu nášlapných min (Holbrook 2009: 24).

Deset let před tím, v roce 1980, byla uzavřena v Ženevě Úmluva o zákazu nebo omezení užívání některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky¹⁰. K úmluvě byly přidány tři dodatkové protokoly. První protokol se týkal

¹⁰ Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects neboli zkráceně Convention on Certain Conventional Weapons (CCW).

omezení používání tříštivých zbraní, druhý se týkal omezení nášlapných min a třetí zápalných zbraní. Humanitární organizace začaly na konci 80. let vidět obrovský nárůst počtu zraněných civilistů nášlapnými minami. Po formální žádosti Francie v roce 1993 se smluvní země dohodly na uspořádání konference k přezkoumání a posílení ustanovení Protokolu II. Po dvou letech jednání vládních expertů v Ženevě se sešla hodnotící konference ve Vídni v roce 1995 a opět v Ženevě v roce 1996. Ačkoli smluvní strany potvrdily změny v Protokolu, mnoho vlád a humanitárních organizací považovalo výsledek za zklamání a naprosto nedostatečné opatření pro snížení počtu civilních obětí nášlapných min (Lavoyer – Maresca 1999: 511).

4.3 Mezinárodní kampaň za zákaz nášlapných min

Činnost Mezinárodní kampaně za zákaz nášlapných min (International Campaign to Ban Landmines – ICBL) byla zahájena v říjnu 1992 skupinou šesti nevládních organizací: Handicap International, Human Rights Watch, Medico International, Mines Advisory Group, Physicians for Human Rights a Vietnam Veterans of America Foundation¹¹ (ICBL nedatováno). Skupina těchto šesti nevládních organizací se stala Řídícím výborem ICBL a Jody Williams z Vietnam Veterans of America Foundation se stala koordinátorkou ICBL. Společně pak v květnu 1993 uspořádali první konferenci o nášlapných minách sponzorovanou nevládními organizacemi (Peters 2000: 9). Na konferenci byly stanoveny tři základní cíle, a to mezinárodní zákaz použití, výroby, hromadění zásob, prodeje, převodu či vývozu nášlapných min, zřízení

¹¹ Human Rights Watch považoval nášlapné miny za problém, který patří do oblasti lidských práv a humanitárního práva. Medico International, Physicians for Human Rights a Handicap International vnímali nášlapné miny spíše jako lékařský problém a Vietnam Veterans of America Foundation se ve své činnosti zabývali důsledky válek v sociální a rozvojové dimenzi (Anderson 2000: 105).

mezinárodního fondu, který by byl spravován OSN a snaha zajistit, aby země, které produkují nášlapné miny, přispívaly do tohoto fondu (Hubert 2000: 8). Z finančního hlediska byla ICBL dosti závislá na příspěvcích vlád, mezinárodních organizací a financování rozvojové pomoci (Short 1999: 485).

ICBL pomohla zvýšit povědomí veřejnosti o problému prostřednictvím seminářů a přednášek jak pro občany či úředníky, tak i pro politiky. Zároveň lobovala mezi úředníky a politiky za přístup k finančním prostředkům a za možnost účastnit se mezinárodních zasedání jako pozorovatelé národních delegací (Thakur – Maley 1999: 286).

Jedním z nejdůležitějších faktorů při vzniku úsilí o zákaz nášlapných min bylo zapojení humanitárních pracovníků a zdravotnického personálu, kteří se osobně setkali s dopadem nášlapných min na civilní obyvatelstvo. Popsali své zkušenosti a poukazovali na okamžitou potřebu nalézt řešení. Jak již bylo zmíněno, zúčastnění aktéři na procesu přijetí Ottawské konvence byly především nevládní organizace, vlády a mezinárodní organizace. Důležitou roli také ale hrály média, která dokumentovala vliv nášlapných min ve světě a poskytovala obrazy zmrzačených lidí. Aktéři byli schopni upozornit na problém na mezinárodní, národní i regionální úrovni a udrželi tento problém na pořadu jednání tak, aby bylo dosaženo vzniku smlouvy a jejího vstupu v platnost (Peters 2000: 7-11).

Ačkoli se členové ICBL pravidelně setkávali a plánovali společné akce, měly právě národní kampaně velký prostor pro provozování své kampaně podle toho, jak to jednotlivým nevládním organizacím vyhovovalo a v jaké politické kultuře se nevládní organizace nacházely. ICBL nebyla de facto ani právně registrovaným objektem, a to do roku

1997¹², tedy i poté, co ICBL získala Nobelovu cenu za mír. ICBL neměla žádný společný rozpočet a žádné oficiální zaměstnance. To bylo ale vědomé rozhodnutí, ICBL tím chtěla dosáhnout větší aktivity svých členů a nechtěla, aby byrokratická složka diktovala postup v kampaních (Goose 2009: 89-90).

V roce 1996 se ICBL rozšířila a zahrnovala více než 450 nevládních organizací ve více než 30 zemích. O rok později se toto číslo dramaticky zvýšilo a ICBL tvořilo více než 1200 nevládních organizací v 60 zemích světa. Jak už bylo řečeno, činnost ICBL nebyla jen mezinárodní, ale existovaly různé národní kampaně za zákaz nášlapných min (Peters 2000: 12).

4.3.1 Agenda setting¹³

Agenda setting byl při kampani velmi důležitý, jednalo se o proces, kdy se nevládní organizace snažily získat na svou stranu vlády a veřejnost, aby vnímali nášlapné miny jako humanitární problém. Počáteční zájem nevládních organizací v otázce nášlapných min začal již v 70. letech, kdy Mezinárodní výbor Červeného kříže shledal, že je důležité, aby některé zbraně byly zakázány. Měly vzniknout smlouvy na základě mezinárodního humanitárního práva, protože miny způsobují zbytečné zranění a utrpení, způsobují škodlivé účinky nepřiměřené k vojenským účelům a zároveň nerozlišují mezi vojáky a civilisty. V roce 1980 bylo přijato omezení používání nášlapných min jako součást Úmluvy o některých konvenčních zbraních, což bylo naprosto nedostatečné řešení (Rutherford 2000: 80-81).

¹² ICBL byla registrována až v prosinci 1997 v Lyonu.

¹³ Teorie nastolování agendy (agenda setting) popisuje proces, ve kterém si společnost stanovuje priority tím, že dochází ke konsenzu, které veřejné problémy je třeba řešit v první řadě (Kalvas – Váně – Štípková – Kreidl 2012: 4).

Podle Rutherforda existují tři důvody, které obhajovaly agendu setting nášlapných min, a to terorismus (používání nestátními aktéry), technologie a konec studené války. Někteří autoři tvrdí, že počáteční právní zájem USA na omezení používání nášlapných min byl z části řízen americkou armádou, která si přála, aby se omezil přístup teroristů k nášlapným minám. Miny byly vždy používány pro obranné účely, ale v posledních desetiletích se jejich použití stalo více ofenzivní. V reálu většina nášlapných min ale není určena pro teroristické účely, ale jsou používány různými milicemi a nedostatečně vycvičenými vojáky. Druhým důvodem byla technologie, díky níž je pořízení a nasazení nášlapné miny mnohem jednodušší. Navíc nasazování min letadly umožňuje instalovat obrovské množství min na území. Třetím důvodem bylo skončení studené války ve smyslu toho, že to umožnilo vládám, aby se zaměřily na méně strategické otázky a humanitární nevládní organizace mohly provozovat svou činnost v dříve uzavřených oblastí (Rutherford 2000: 82-84).

Zpočátku mnoho vlád problém nášlapných min nezajímalo. Jedinou přijatelnou možností pro ně ze začátku bylo posílení Protokolu II. Úmluvy o některých konvenčních zbraních (Anderson 2000: 105). ICBL si byla vědoma, že potřebuje vzbudit mezinárodní pozornost kolem problému nášlapných min, aby kampaň vůbec byla úspěšná. Přesunuli tedy debatu z politického problému na humanitární problém. Poprvé se tak stalo v lednu 1991, kdy Women's Commission for Refugee Women and Children vyzvala ve své výpovědi o situaci na kambodžských hranicích k zákazu nášlapných min v americkém senátu. Bylo to poprvé, kdy bylo použití nášlapných min označeno jako „humanitární znepokojení“ (Rutherford 2000: 87). Hlavním argumentem ICBL bylo to, že nášlapné miny nerozlišují osoby jako civilisty a vojáky a navíc způsobují nepřiměřenou bolest, nikoli argumenty mající bezpečnostní aspekt. Avšak některé státy protiargumentovaly, že nášlapné miny mají důležité vojenské funkce a nelze je nahradit a jsou legálním nástrojem, pokud se

používají v souladu s postupy, které zajistí bezpečí civilistům. Dalším argumentem proti zákazu nášlapných min bylo to, že tzv. chytré miny, které se samy vypínají, by neměly být do zákazu zahrnuty (Shawki 2010: 396).

Podporu získal zákaz nášlapných min i u vysokých vojenských činitelů. Mezi tyto vojenské představitele patří generál David Jones, generál John Galvin, který byl bývalým nejvyšším velitelem spojeneckých sil v Evropě, pak generál Norman Schwarzkopf, velitel operace Pouštní bouře a generál DeWitt Smith Jr., bývalý velitel US Army War College. Tito lidé tvrdili, že nášlapné miny jsou velmi těžké na ovládání a často způsobují nezamýšlené škodlivé důsledky a jsou zákeřné tím, že důsledky přetrvávají ještě dlouho poté, co konflikt skončil (Peters 2000: 13). ICBL využila i pomoci slavných lidí, jako byla princezna Diana¹⁴, která se stala tvářím kampaně. I díky pomoci slavných lidí byla organizace schopna vytvářet mediální tlak a dostat se do povědomí veřejnosti (Ritzer 2013: 47).

Nevládní organizace podporovaly vydávání různých statistik, aby získaly na svou stranu co nejvíce států, které by uznaly problém nášlapných min. Tyto statistiky byly natolik hroživé, že státy nemohly již nadále ignorovat tento problém. Mezi takové statistiky patřilo například to, že nášlapné miny zabily nebo zmrzačily ročně více než 26 000 lidí, z toho odhadem bylo 80 procent civilistů. Navíc nevládní organizace zdůrazňovaly, že pro mnoho komunit se v poslední době změnila povaha války od zaměření se na profesionální armádu na zaměření se na civilisty. Nevládní organizace odhadovaly, že nášlapnými minami bylo zmrzačeno a zabito více lidí, než tomu tak bylo u biologických, chemických a jaderných zbraní. Mnohé tyto statistiky vytvořené

¹⁴ Princezna Diana navštívila při podpoře kampaně v lednu 1997 Angolu a v srpnu 1997 pak také Bosnu a Hercegovinu (CNN 1997).

nevládními organizacemi byly příliš nafouknuté a byly opakovány médii a politiky, aniž by někdo statistiky ověřil. Příkladem přehnané statistiky by mohl být Afghánistán, kde mělo být podle původního odhadu 35 milionů min, později byl však počet snížen na 10 milionů, což je i tak přehnané, protože by to znamenalo, že Sověti nasadili v Afghánistánu tři tisíce min denně (Rutherford 2000: 87-89).

Důležitým nástrojem jak ICBL, tak i ICRC byly příběhy obyčejných lidí. Pokud nepomohla statistika, byli politici a veřejnost seznamováni s příběhy tisíců lidí, kteří byli oběťmi nášlapných min. Mediální příběhy a zprávy nevládních organizací upozorňovaly na negativní sociální dopady, které mají miny na mnoho marginalizovaných skupin obyvatelstva (Rutherford 2000: 91).

Činnost ICBL byla rozsáhlá, vytvářela kampaň na různých úrovních, zaměřenou na různé aktéry¹⁵. Úspěch ICBL je někdy vnímán jako úspěch národních kampaní. Nevládní organizace Handicap International lobbovala u francouzské vlády, aby se svolala hodnotící konference o Úmluvě o zákazu nebo omezení užívání některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky (CCW). Úsilí Handicap International našlo odezvu a v roce 1993 Francie žádala o svolání hodnotící konference. Organizace Handicap International pořádala různé konference a také sestavila zprávu o účincích nášlapných min a rozeslal ji členům Evropského parlamentu (Shawki 2010: 395). Důležitou součástí kampaně ICBL se staly komunikační média jako je fax, telefon a e-mail. Díky této komunikaci mohla být kampaň vedena snadněji a rychleji. ICBL se do značné míry spoléhala na tuto každodenní telefonní a faxovou komunikaci (Goose 2009: 92).

¹⁵ Německé a italské kampaně neomezovaly svou činnost za boj proti nášlapným minám, žádaly též zákaz protitankové miny (Short 1999: 483).

4.3.2 Úloha ICRC¹⁶

ICRC sám sebe popisuje jako „nestrannou, nezávislou a neutrální humanitární organizaci, jejímž posláním je chránit životy a důstojnost obětí války a vnitřního násilí a poskytovat jim pomoc“¹⁷ (ICRC cit. dle Peters 2000: 16). V roce 1993 začal ICRC konzultovat s odborníky možnost, jak vyřešit problém nášlapných min. V dubnu téhož roku organizoval ICRC mezinárodní setkání odborníků z oblasti ozbrojených sil, průmyslu, humanitárních organizací a z OSN na téma, jak podat veřejnosti informace o problému nášlapných min a jak dosáhnout jejich eventuálního zrušení. Zpráva z tohoto setkání byla poté rozeslána vládám jako urgencye situace. Později, v přípravě na hodnotící konferenci CCW byl ICRC požádán, aby poskytl tento dokument. ICRC se mohl účastnit hodnotící konference a bylo mu dovoleno, aby mohl mít určité formální zásahy. Měl se vyjádřit k návrhům textů, aby se zjistilo, zda návrhy neporušují zásady a pravidla mezinárodního humanitárního práva. Hodnotící konference byla hodnocena ICRC jako naprosto nevyhovující. Během konference byl přijat nový protokol o zákazu laserových oslepujících zbraní¹⁸, nicméně komplexního zákazu nášlapných min nebylo dosaženo (Lavoyer – Maresca 1999: 513-514).

ICRC tedy zahájil reklamní kampaň podporující komplexní zákaz nášlapných min v listopadu 1995. Kampaň byla navržena tak, aby podporovala mezinárodní, regionální i národní snahy o zákaz nášlapných min. Odhaduje se, že kampaň stála 4 miliony švýcarských franků (Lavoyer – Maresca 1999: 515-517). Cílem kampaně ICRC bylo informovat širokou veřejnost o nebezpečnosti nášlapných min a o

¹⁶ Mezinárodní výbor Červeného kříže

¹⁷ „impartial, independent and neutral humanitarian organization whose mission is to protect the lives and dignity of victims of war and internal violence“ (ICRC cit. dle Peters 2000: 16).

¹⁸ Zákaz o laserových oslepujících zbraních je součástí Protokolu IV. Úmluvy o některých konvenčních zbraních.

důsledcích, které po sobě tato zbraň zanechává. Během ottawského procesu ICRC spolupracoval s ICBL a shromažďoval odborné analýzy o problému nášlapných min a zorganizoval různé setkání s představiteli armády (Peters 2000: 17-18). ICRC vydal také studii, která byla publikována v roce 1996. Studie byla vydána pod názvem *Anti-Personnel Landmines: Friend or Foe? A Study of the Military Use and Effectiveness of Anti-Personnel Mines* a analyzovala využití a účinnost nášlapných min v 26 konfliktech po druhé světové válce. Závěrem studie bylo, že je těžké používat nášlapné miny v souladu s vojenskou doktrínou. Tato studie ovlivnila vnímání nášlapných min mezi vojenskou a politickou elitou v řadě zemí (Lavoyer – Maresca 1999: 516).

V březnu 1997 uspořádal ICRC seminář týkající se zákazu nášlapných min a zejména jejich humanitárních důsledků. Výsledkem semináře bylo doporučení úplného zákazu nášlapných min. Poté, co byla podepsána Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení, vyzval ICRC své národní odnože, aby se aktivně podílely na ratifikaci smlouvy. ICRC nadále pokračoval v organizování konferencí o problému nášlapných min a poskytoval informace o procesu ratifikace v jiných zemích (Bierbrier – Englund 2007: 28-29).

4.3.3 Ottawský proces

V dubnu 1995 oznámila Belgie, že zakazuje používání, výrobu a vývoz nášlapných min. Ačkoli se to jevílo jako dobré gesto, nebyl tento zákaz až tak velkým úspěchem. Ottawský proces byl zahájen krátce po hodnotící konferenci CCW v roce 1995 (Ritzer 2013: 47). Ottawský proces byl de facto odpovědí na neúspěch hodnotící konference CCW.

Jedná se o proces, který původně vznikl ze dvou zasedání států a nevládních organizací. První zasedání se událo v lednu 1995 ve Vídni z iniciativy Pietra Van Rossema z Pax Cristi Netherlands. Cílem Van Rossema bylo vytvořit seznam „dobrých“ zemí, které podporují myšlenku zákazu nášlapných min. Druhé setkání proběhlo v dubnu 1996 v Ženevě (Short 1999: 482). V říjnu 1996 uspořádala kanadská vláda konferenci, které se zúčastnili zástupci 50 zemí z celého světa. Na této konferenci se jednalo o strategii, která by měla vést k úplnému zákazu nášlapných min. Skupina těchto států se po výzvě kanadského ministra zahraničí Lloyda Axworthyho dohodla, že se do Kanady napřesrok vrátí a podepíší smlouvu o zákazu nášlapných min (Ritzer 2013: 47).

Kanadští diplomaté a ICBL spolu konzultovali aspekty konference, která se konala v Ottawě v roce 1996. ICBL se stala plnohodnotným účastníkem této konference. Odborníci z nevládních organizací byli zapojeni do vypracovávání akčního plánu a závěrečného prohlášení konference (Goose 2009: 94). Pracovníci nevládních organizací byli dokonce v některých případech bráni do státních delegací. V některých případech to de facto znamenalo, že stát naprosto ustoupil ve své politice nevládním organizacím (Anderson 2000: 112). ICBL ale stále spoléhala ve své strategii na činnost národních kampaní a na vztah mezi kanadskou vládou a ICBL (Short 1999: 485).

Během ottawského procesu se uskutečnilo šest setkání. Druhým místem jednání se stala Vídeň. Byla to schůze, která měla formulovat text smlouvy¹⁹ o zákazu nášlapných min. Na jednání byly přijaty i některé články, které navrhovala ICBL. V dubnu 1997 se jednání přesunulo do Bonnu, kde odborníci ověřovali text smlouvy. Na jednání v Bonnu a ve Vídni byli pouze dva delegáti z ICBL, kteří ještě k tomu neměli hlasovací

¹⁹ Rakousko podalo svůj návrh smlouvy již na první konferenci v Ottawě (Short 1999: 486).

právo. Po Bonnu následovala konference v Bruselu v červnu 1997 a konference v Oslu v září 1997. Na všech těchto konferencích se ICBL snažila lobovat u jednotlivých vlád za konečný zákaz nášlapných min. ICBL ovlivňovala i proces psaní textu smlouvy, ovlivnila například definici nášlapných min²⁰ anebo zařazení pomoci obětem nášlapných min do smlouvy²¹ (Short 1999: 485-488). „Kampaň podporovala přechod k humanitárnímu právu, ale v (tomto) přechodu ztratila smlouva nekompromisnost ve verifikaci článků bez získání výhody humanitárního práva, tj. kriminalizaci nášlapných min“²² (Short 1999: 489).

Na konferenci v Oslu se setkaly delegace z více než 100 zemí světa. Afrika, která měla největší problémy s rozšířením nášlapných min na svém území, byla zastoupena na konferenci 32 státy. Na konferenci se probírala otázka, do jaké míry by USA a jejich zájmy mohly ovlivnit jednání. USA na konferenci předložily tři návrhy, z nichž největší pozdvižení způsobil návrh smlouvy, který by nezahrnoval tzv. chytré miny. Návrh nebyl přijat, podle ostatních států by to znamenalo poškození integrity smlouvy. USA nakonec stáhly své návrhy a prohlásily, že nemohou podepsat konečné znění smlouvy. Bill Clinton označil jako hlavní důvod nepodepsání Ottawské konvence ochranu amerických vojáků v zahraničí (Naidoo – McMillin 1997: 5-6).

Kromě mezinárodních konferencí se konaly také konference regionální. Jednu z nich uspořádala v květnu 1997 Organizace africké jednoty (OAU). Tato konference afrických odborníků na nášlapné miny se konala v Kempton Parku v JAR. Konference se nazývala Towards a

²⁰ „Mina je primárně určena k tomu, aby vybuchla v přítomnosti, blízkosti či kontaktu osoby“ (článek č. 2 Ottawské konvence).

²¹ Landmine Survivors Network argumentoval, že pomoc obětem nášlapných min zdůrazňuje charakter humanitárního práva (Short 1999: 489).

²² „Campaign promoted the transition to humanitarian law, but in the transition the treaty lost rigor in the verification article without gaining the advantages of humanitarian law, i.e. the criminalization of APMs“ (Short 1999: 489).

Landmine-free Africa: The OAU and the Legacy of Anti-Personnel Mines. Drtivá většina účastníků podpořila Ottawský proces. Tato konference uznávala závazek k zákazu nášlapných min, potřebu spolupracovat na odminování a potřebu programů, které by pomáhaly obětem nášlapných min (Naidoo – McMillin 1997: 3-4).

Na poslední konferenci v Ottawě v prosinci 1997 byla Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení otevřena k podpisu. Do dubna 2014 přijalo Ottawskou konvenci 161 států, současně existuje 36 států, které konvenci nepodepsaly ani neratifikovaly (ICBL 2014c). Mezi státy, které smlouvu nepřijaly²³, jsou např. Spojené státy americké, Rusko, Indie, Čína, Írán nebo Spojené arabské emiráty (ICBL 2014b).

Smluvní státy se zavazují, že nebudou používat nášlapné miny, ani je rozvíjet, vyrábět či je převádět²⁴ na někoho jiného a zavazují se ke zničení nebo zajištění zničení nášlapných min²⁵. Ke zničení nášlapných min má dojít nejpozději do čtyř let od ratifikace smlouvy²⁶ a k odminování minových polí nejpozději do deseti let od ratifikace, smluvní státy mají zároveň zajistit, aby minová pole byla řádně označená. Pokud se odminování nepodaří do deseti let, musí stát podat žádost o prodloužení smluvní lhůty²⁷. Smlouva se týká i pomoci obětem, a to jak v sociální, tak ekonomické dimenzi²⁸. Do 180 dní po ratifikaci musí smluvní stát oznámit počet nášlapných min a jejich umístění. Každý rok je smluvní stát povinen

²³ Konvenci nepřijali: Arménie, Ázerbájdžán, Bahrajn, Barma, Čína, Kuba, Egypt, Gruzie, Indie, Írán, Izrael, Kazachstán, Jižní Korea, KLDK, Kyrgyzstán, Laos, Libanon, Libye, Mikronésie, Mongolsko, Maroko, Nepál, Omán, Pákistán, Palestina, Ruská federace, Saudská Arábie, Singapur, Srí Lanka, Sýrie, Tonga, Spojené arabské emiráty, USA, Uzbekistán a Vietnam. Marshallovy ostrovy Ottawskou konvenci podepsaly, nicméně konvence nebyla ještě ratifikována (ICBL 2014b).

²⁴ Převod je povolen jen za účelem zničení nášlapných min (článek č. 3).

²⁵ Článek č. 1 Ottawské konvence.

²⁶ Článek č. 4 Ottawské konvence.

²⁷ Článek č. 5 Ottawské konvence.

²⁸ Článek č. 6 Ottawské konvence.

zasílat zprávu o současné situaci²⁹. Při plnění všech těchto povinností může stát spolupracovat s dalším státem či státy³⁰. Smlouva musí projít ratifikací, je uzavírána na dobu neurčitou, avšak stát může odstoupit od smlouvy³¹.

4.3.4 Landmine Monitor

Landmine Monitor byl vytvořen v roce 1998 a od roku 1999 každoročně vydává zprávu, v níž referuje o vývoji v oblasti zákazu, používání, výroby, obchodu a skladování nášlapných min. Dodává také informace o pomoci obětem a o podpoře odminování. Landmine Monitor provádí svou činnost nad rámec zpráv, které jsou smluvní státy povinny každoročně vypracovávat a podává své nezávislé hodnocení (Landmine & Cluster Munition Monitor 2014b). Poté, co byla podepsána Úmluva o kazetové munici, rozhodla se tato iniciativa, že bude monitorovat i situaci kolem kazetové munice a změnila svůj název na Landmine and Cluster Munition Monitor (Landmine & Cluster Munition Monitor 2014a).

„Přes významný pokrok při prosazování cílů Ottawské úmluvy byly (v roce 2010) zaznamenány případy nového kladení protipěchotních min třemi zeměmi, které nejsou jejími smluvními stranami. Kromě toho existuje důvodné podezření na použití protipěchotních min nestátními ozbrojenými skupinami: jen čtyři ozbrojené skupiny v různých částech světa se připojily k principům Ottawské úmluvy podepsáním Rebel Group Declaration“ (MZV 2010). Podle poslední zprávy Landmine Monitor z roku 2013 bylo v tomto roce vydáno přibližně 681 milionů dolarů na odstranění min a pomoc obětem, což je o 19 milionů více, než tomu bylo rok předtím.

²⁹ Článek č. 7 Ottawské konvence.

³⁰ Článek č. 8 Ottawské konvence.

³¹ Článek č. 20 Ottawské konvence.

Nejvíce prostředků bylo vydáno na odminování (přes 80 % prostředků). Největšími příjemci pomoci byl Afghánistán, Irák, Kambodža, Somálsko a Libye. Tyto státy získaly 47 % z celkové pomoci. Česká republika byla mezi třemi státy, které přispěly částkou v roce 2011, nikoli však v roce 2012. V roce 2012 byl zaznamenán nejnižší počet obětí³² od podepsání Ottawské konvence. Nášlapné miny byly použity ve velkém množství v Jemenu, kterému jako smluvnímu státu smlouva nařizuje tyto miny odstranit. I v dalších smluvních státech, Jižním Súdánu, Súdánu a Turecku, se objevilo podezření z použití nášlapných min. Nášlapné miny se stále vyskytují v 59 státech světa. Nestátní ozbrojené skupiny používají nášlapné miny v Afghánistánu, Kolumbii, Pákistánu, Barmě, Sýrii, Thajsku, Tunisku a Jemenu. V několika následujících letech by ale mělo být smluvními státy zlikvidováno téměř 11 milionů nášlapných min. Ačkoli čísla vypadají hrozně, v roce 2012 byl zaznamenán nejmenší počet obětí nášlapnými minami, bylo vydáno doposud nejvíce peněz na odstranění nášlapných min a zároveň bylo odminováno největší množství půdy (Landmine & Cluster Munition Monitor 2013c).

³² Bylo zaznamenáno 3628 obětí nášlapných min (Landmine & Cluster Munition Monitor 2013c).

5 KONVENCE Z OSLA

5.1 Kazetová munice

Kazetové bomby jsou zbraně, které se ve vzduchu otevírají a rozptýlí menší submunice. Kazetové bomby mohou být svrženy z letadel nebo vystřeleny z pozemních systémů, jako je dělostřelectvo. Kazetové bomby byly vojensky oceňované za schopnost zničit mnoho cílů v oblasti dopadu. Jsou založeny na soustavě mechanických fúzí, kdy rameno submunice exploduje při nárazu nebo časové prodlevě (Feickert – Kerr 2013: 1). Jinými slovy, bomba uvolní v určitém okamžiku submunici a ta exploduje buď krátce před dopadem na zem anebo až po dopadu. Submunice mohou obsahovat zápalný prvek jako zirkonium (Raccuia 2011: 469). Běžně také obsahují nějaký konstrukční prvek, aby bomba zasáhla co největší území. Existují proto čtyři kategorie submunice – protipěchotní, která má vlastnosti podobné granátu; protitanková, jejímž cílem této submunice je výbuch v nádrži s cílem zranit nebo zabít posádku; dále tzv. kombinované účinky munice (combined effects munition – CEM), která kombinuje vlastnosti dvou předcházejících typů; čtvrtým typem submunice jsou miny, které mohou být nášlapné i protitankové. Vzhledem k tomu, že kazetová munice uvolňuje submunici do okolí, představuje tato zbraň velké riziko pro civilisty během a po náletu. Riziko se násobí i tím, že je poměrně těžké přesně zamířit cíl dopadu kazetové munice. Často se stává i to, že munice léta nevybouchne (McGrath 2000: 5).

5.2 Historie používání kazetové munice

Kazetová munice se poprvé začala používat ve druhé světové válce, když ji do boje nasadily německé a sovětské armády na východní

frontě. Němci je používali i při bombardování Velké Británie. Široce používaná byla kazetová munice během války ve Vietnamu. Od vietnamské války byla kazetová munice použita v konfliktech více než dvaceti státy a nestátními aktéry. Ve výčtu konfliktů se kazetová munice používala ve válce v Perském zálivu, na Balkáně, v Čečensku, Afghánistánu, Iráku, v konfliktu mezi Eritreou a Etiopií nebo v izraelském konfliktu s Hizballáhem. NATO používalo kazetovou municí i při leteckém bombardování Jugoslávie v roce 1999. Kazetovou municí vyrábělo 34 států³³, v současné době tento počet klesl na polovinu (Raccuia 2011: 471-472).

Stejně jako v případě nášlapných min se ICRC snažil upozorňovat na účinky kazetové munice. V roce 1974 se v Lucernu konala konference odborníků o zbraních, které mohou způsobovat zbytečné utrpení. Konference vyzvala státy k zákazu používání kazetové munice. V návaznosti na tuto konferenci se konala další konference v roce 1976 v Luganu. Konference nepřinesla žádné změny používání zbraně (Weidacher – Wezeman – Hollestelle 2005: 10-11). Nicméně se pak toto téma prozatím dostalo na bod mrazu, a ačkoli hnutí za zákaz nášlapných min získávalo svou podporu, úsilí o zákaz kazetové munice bylo pozastaveno. Státy nadále používaly kazetovou municí a až použití kazetové munice v Kosovu mělo za důsledek pozornost veřejnosti a přehodnocení situace. Jako reakci na tento konflikt vyzvaly ICRC, Landmine Action, Human Rights Watch a další nevládní organizace k zákazu kazetové munice a doufaly, že se kazetová munice stane předmětem jednání na hodnotící konferenci CCW konané v roce 2001 (Corsi 2009: 147-148). Předmětem jednání se ale nakonec nestala

³³ Argentina, Austrálie, Belgie, Brazílie, Bosna a Hercegovina, Čína, Egypt, Francie, Chile, Chorvatsko, Indie, Irák, Írán, Izrael, Itálie, Japonsko, JAR, Jižní Korea, Nizozemí, Německo, Pákistán, Polsko, Rumunsko, Rusko, Řecko, Singapur, Severní Korea, Slovensko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, USA a Velká Británie (Cluster Muniton Coalition nedatováno a).

kazetová munice, ale výbušné pozůstatky války³⁴. Ačkoli se to jevílo jako neúspěch, dovolilo to nakonec nevládním organizacím kritiku států, vytvořilo se místo, kde spolu mohly nevládní organizace spolupracovat, prohloubily se vztahy mezi nevládními organizacemi a některými státy a navíc tato kampaň měla za svůj vzor kampaň za zákaz nášlapných min (Bolton – Nash 2010: 176). V reakci na vývoj situace se v Dublinu setkaly nevládní organizace, které byly i součástí kampaně za zákaz nášlapných min a zavázaly se ke společné činnosti na kampani za zákaz kazetové munice (Mines Action Canada 2009: 2).

5.3 Cluster Munition Coalition

Cluster Munition Coalition (dále CMC)³⁵ byla založena 80 organizacemi ze 42 zemí světa v roce 2003. Tato nevládní organizace měla svůj vzor v dobře fungující ICBL a jako cíl si vytyčila prosadit komplexní zákaz kazetové munice. Během let 2004 a 2005 se členové CMC snažili vybudovat rámec pro obhajování zákazu kazetové munice. Ve stejném roce nově zvolená norská vláda přijala politiku, která obsahovala i zákaz kazetové munice. Existence CMC pomohla stanovit priority týkající se zákazu kazetové munice a pomohla k jeho pozdějšímu prosazení (Bolton – Nash 2010: 177).

CMC se snažila tlačit na politické elity na národní úrovni, což se podařilo organizaci Handicap International, který dosáhl toho, že belgický parlament zakázal používání kazetové munice v únoru 2006. V červnu 2006 pak Norsko deklarovalo moratorium na použití kazetové munice (Mines Action Canada 2009: 3). V tomto období vyvolalo použití kazetové

³⁴ Výbušné pozůstatky války se staly součástí Protokolu V. CCW.

³⁵ Z počátku kampaň nebyla až tak úspěšná, za což zřejmě může to, že kampaň byla ve stínu ICBL a do CMC vstoupilo i mnoho nevládních organizací, které byly zároveň členy ICBL (Bolton – Nash 2010: 176).

munice v jižním Libanonu Izraelem velké pobouření. Pracovníci OSN našli 100 tisíc nevybuchlých kazetových bomb na 359 místech. Izrael své jednání obhajoval tím, že municie používá v souladu s mezinárodním právem. Tento konflikt dokázal, že kazetové bomby mají nepřijatelné humanitární důsledky (BBC 2006).

CMC stejně jako ICBL využívala vlivu médií, v televizích se promítaly videa z bombardování kazetovými municemi. Také byla zaměřena na to, aby upozornila na dopad těchto zbraní na obyčejné civilisty a upozorňovala na humanitární problém těchto zbraní a tím je stigmatizovala. Zastánci zákazu kazetových bomb zakládali své argumenty na sběru dat, což kampani poskytlo větší důvěryhodnost (Borrie – Brehm – Cattaneo – Atwood 2009: 20). Ve své mediální kampani CMC vsadila i na jednotlivé příběhy obětí kazetové munice. Mohli jsme si tak vyslechnout svědectví o hrůzných následcích přímo od obětí kazetových bomb (Cluster Munition Coalition nedatováno b).

CMC vydávala též mnoho studií týkajících se kazetových bomb. Handicap International vydal studii o humanitárním dopadu zbraně a Human Rights Watch a Landmine Action se zase zabývali studii o postkonfliktním dopadu zbraně na obyvatelstvo, což znamená, že v CMC hrály důležitou roli především národní kampaně, které měly ovlivnit jak veřejnost, tak i politickou elitu (Bolton – Nash 2010: 180).

V roce 2011 se ICBL a CMC sloučily do jedné struktury, označované nyní jako ICBL-CMC. Prakticky ale kampaně zůstaly jako dvě samostatné kampaně. Zároveň nadále funguje Landmine and Cluster Monitor, který vydává každoročně zprávu o situaci kolem nášlapných min, kazetové munice a výbušných zbytků války (Cluster Munition Coalition 2011: 3).

V akčním plánu pro rok 2014 si dává CMC za cíl vytváření a posilování vztahů s vládami a dalšími aktéry. CMC plánuje zdvojnásobit v roce 2014 svou kampaň a advokátní činnost a tímto způsobem naléhat na země, které Úmluvy ještě nepodepsaly. Dalším bodem akčního plánu je příprava na klíčové konference o kazetové munici, které se budou konat Ženevě a Kostarice. CMC chce také investovat zdroje do udržení koalice aktivistů pracujících proti kazetové munici a především se snažit o podporu zákazu normy (Cluster Munition Coalition 2014b: 1-2).

5.4 Oslo Process

Problém kazetové munice musel najít, stejně jako v případě nášlapných min, střední mocnost, která by zákaz podporovala. Proces v rámci CCW byl velmi zdoluhavý a nevedl ke komplexnímu zakazu kazetové munice, jak si to nevládní organizace a některé státy představovaly. Byl tedy vyloučen proces v rámci CCW a byl vytvořen vlastní proces, který měl vést k zakazu zbraní – tzv. Oslo Process. Norská vláda podporovala ve své politice zákaz kazetových bomb a propůjčila mu svou legitimitu. Účast Norska byla velmi významná, poněvadž CMC mělo v Norsku velkého spojence a zároveň Norsko mohlo tlačit na ostatní státy jinými cestami, než to dělají nevládní organizace³⁶ (Bolton – Nash 2010: 180-181).

Právě po neúspěchu v oblasti Úmluvy o některých konvenčních zbraních na třetí hodnotící konferenci v listopadu 2006 se norská vláda rozhodla a oznámila svůj záměr hrát hlavní roli při vytváření zákazu kazetové munice. Po zahájení procesu se Rakousko rozhodlo pro zákaz kazetové munice. Stalo se tak druhou zemí, která tak učinila. Další státy

³⁶ Tzn. vyjednávají na jiné úrovni – např. mezinárodní vyjednávání.

oznámily přijetí moratoria, jako přijalo Norsko³⁷. Klíčovými partnery Norska se stalo Rakousko, Irsko, Mexiko, Peru a Nový Zéland (Human Rights Watch 2010: 116-121). V únoru 2007 se setkali delegáti v Oslu, následovaly konference v Limě v květnu 2007, ve Vídni v prosinci 2007 a ve Wellingtonu v únoru 2008. Na jednání v Dublinu v květnu 2008 byla úmluva přijata a v prosinci 2008 byla v Oslu otevřena k podpisu. Úmluva vstoupila v platnost 1. srpna 2010 (Cluster Munition Coalition nedatováno a).

Zástupci CMC se aktivně podíleli na všech konferencích, které se konaly. Vydávali časté prohlášení nebo doporučení. Prakticky měl jejich hlas v tomto procesu stejnou váhu jako hlasy států. CMC během těchto konferencí lobbovala, předkládala delegátům dokumentaci a analýzy. Zástupci CMC se ale zajímali i o širokou veřejnost a během konference ve Wellingtonu prováděli různé doprovodné akce. Během konference v Dublinu se starali o projekt Ban Bus, což byl autobus, který jezdil po celém Irsku. Tato akce měla zvýšit povědomí veřejnosti o problému kazetové munice. CMC bojovala i za oběti kazetové munice a brala si za příklad různé příběhy lidí, které se pak se svým příběhem svěřovali. Organizátoři konferencí dovolovali, aby tito lidé mohli promluvit buď na zahajovacím ceremoniálu konference, nebo na závěrečném ceremoniálu. Stejně jako CMC se konferencí účastnily i ICRC. Stejně jako CMC, tak i ICRC poskytoval delegátům své studie, často zasahoval do průběhu diskuzí a jednání a předložil návrhy pro jazyk úmluvy (Human Rights Watch 2010: 121-124). ICRC svolal také meeting odborníků do Montreux ve Švýcarsku. Meeting se odehrával v dubnu 2007 a zúčastnili se ho odborníci z vojenského i diplomatického prostředí a odborníci z nevládních organizací. Odborníci se na tomto meetingu shodli na

³⁷ Maďarsko přijalo moratorium v květnu 2007, Chorvatsko v prosinci 2007, Bosna a Hercegovina v únoru 2008 (Cluster Munition Coalition nedatováno).

problému humanitárních důsledků kazetové munice (Mines Action Canada 2009: 4).

Úmluva byla připravena k podpisu během poslední konference v Oslu v prosinci 2008. Do dubna 2014 úmluvu podepsalo 113 zemí a 84 zemí úmluvu dosud nepodepsalo (Cluster Munition Coalition 2014). Smluvní strany jsou zavázány kazetovou municí nepoužít, nevyvíjet, nevyrábět, neskladovat či nezískávat³⁸. Musí zajistit zničení munice nejpozději do 8 let od vstupu Úmluvy v platnost, pokud se tak nestane, musí smluvní stát podat žádost o prodloužení termínu zničení kazetové munice. Je ale povoleno si zanechat omezené množství kazetové munice pro účely výcviku ve vyhledávání kazetové munice³⁹. Zbytky kazetové munice se musí odstranit do 10 let po vstupu Úmluvy v platnost⁴⁰. Úmluva se netýká jen zničení munice, ale týká se i pomoci obětem kazetové munice⁴¹. Do 180 dní po vstoupení Úmluvy v platnost je stát nucen podat zprávu o množství, stavu a poloze kazetové munice a tu každoročně aktualizovat⁴².

5.5 Cluster Munition Monitor

Stejně jako v případě ICBL, i CMC monitoruje výskyt kazetových bomb, jejich počet a vývoj v oblasti právního zákazu kazetových bomb. Vznikl tak Cluster Munition Monitor. První zpráva, kterou Monitor vydal, byla ještě vypracována Human Rights Watch a Landmine Action. Samostatně vytvořil Monitor zprávu až v roce 2010. Jak již bylo řečeno, obě tyto iniciativy se sloučily a vznikl Landmine and Cluster Munition

³⁸ Článek č. 1 Úmluvy.

³⁹ Článek č. 3 Úmluvy.

⁴⁰ Článek č. 4 Úmluvy.

⁴¹ Článek č. 5 Úmluvy.

⁴² Článek č. 7 Úmluvy.

Monitor. Zprávy z monitorování jsou psané každoročně a poslední zprávou, která byla vydaná, je ta z roku 2013 (Landmine & Cluster Munition Monitor nedatováno).

Zpráva z roku 2010 vypovídá, že nejméně 23 států tvrdilo, že mají zbytky kazetové munice na svém území. Dále 13 dalších států mělo na svém území malé množství zbytkové munice. Tento rok byl velmi důležitý, poněvadž v tomto roce vstoupila konvence z Osla v platnost⁴³. V této době konvenci podepsalo 108 zemí světa a 38 z nich konvenci již ratifikovalo. V září se počet zemí, které konvenci ratifikovaly, zvýšil na 40. Monitor ratifikaci zemí vítal a vyjádřil se, že „[...] velmi rychlý vstup v platnost této úmluvy je silným ukazatelem závazku mezinárodního společenství o zákazu kazetové munice, [...] je vnímána jako zásadní humanitární imperativ, který je třeba okamžitě řešit. Kazetové munice jsou stigmatizovány po celém světě a nová mezinárodní norma, která zcela zakazuje zbraň, se rychle přijímá“⁴⁴ (Landmine & Cluster Munition Monitor 2010a). Do roku 2010 dokončilo nejméně šest zemí zničení kazetové munice. Těmito státy byly Belgie, Moldavsko, Norsko, Španělsko, Kolumbie a Portugalsko. Naopak bylo v tomto roce 18 vládních ozbrojených sil, které používaly kazetovou municí. Monitor také odhadoval, že zásoby před přijetím konvence z Osla činily jeden milion kazetové munice a více než jednu miliardu submunice. Nejvíce postiženými zeměmi byl Laos, Vietnam, Irák, Kambodža, Libanon, Srbsko a oblasti Náhorního Karabachu a Západní Sahary (Landmine & Cluster Munition Monitor 2010b).

⁴³ Stalo se tak 1. srpna 2010.

⁴⁴ „[t]he very rapid entry into force of the convention is a strong indicator of the commitment of the international community to ban cluster munitions, [...] this is seen as a vital humanitarian imperative that must be dealt with urgently. Cluster munitions are being stigmatized globally and a new international standard completely rejecting the weapon is quickly taking hold“ (Landmine & Cluster Munition Monitor 2010a).

Z poslední zprávy Monitoru z roku 2013 vyplývá, že co se týče kazetové munice se za pár let dosáhlo zlepšení. V roce 2013 přistoupilo k Úmluvě 112 států (Cluster Munition Coalition 2014a). V období let 2011-2013 používaly kazetovou municí ve větším měřítku Sýrie, Súdán, Libye, Thajsko a Barma. Kzetovou municí vyrábělo celkem 34 států. Šestnáct bývalých výrobců kazetové munice podepsalo konvenci a tím pádem se vzdali budoucí produkce. 28 smluvních států dosud měly jeden a půl milionu kazetové munice obsahující 177 milionů submunice. Jako smluvní státy se ale zavázaly, že tato munice bude zničena. Většina smluvních států v roce 2013 prohlašovala, že nepoužívají kazetové munice a submunice pro vzdělávající a výzkumné účely, jak to konvence dovoluje. Pouze třináct smluvních států si pro tyto účely ponechalo kazetovou municí, a to Austrálie, Belgie, Česká republika, Dánsko, Francie, Německo, Itálie, Nizozemí, Peru, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko a Velká Británie. Nadále bylo 26 států postiženo zbytky kazetové munice, deset z nich je ale smluvními státy, což znamená, že jsou povinni zbavit se této munice do deseti let. Co se týče ztrát na životech, do konce roku 2012 bylo potvrzeno okolo 18 tisíc obětí, odhady přesných počtů obětí se ale blíží 55 tisícům. Civilisté tvořily většinu obětí (94 %) a z toho bylo 40 % dětí (Landmine & Cluster Munition Monitor 2013d).

6 ZÁVĚR

Předkládaná bakalářská práce se v rámci tématu Humanitární odzbrojení a analýza kampaní humanitárního odzbrojení zaměřila na analýzu role nevládních organizací při prosazování humanitárního odzbrojení, analýzu jejich činnosti a toho, jaké nástroje při své činnosti používaly. Pro analýzu byly vybrány dvě případové studie, a to Ottawská konvence a konvence z Osla.

Nášlapné miny, které Ottawská konvence zakazuje, byly vnímány již delší dobu humanitárními organizacemi jako humanitární problém. Nevládní organizace poukazovaly především na to, jaké následky mají nášlapné miny na civilisty. Na základě toho vznikla počátkem 90. let ICBL, která byla tvořena jednotlivými nevládními organizacemi a začala vyvíjet tlak na politické elity, aby byly nášlapné miny zakázány. Za velmi důležité považují zmínit, že ICBL byla tvořena mnoha nevládními organizacemi a úspěch ICBL je často vnímán jako úspěch různých národních kampaní.

Důležitou etapou činnosti ICBL byl agenda setting. Při agenda settingu ICBL zapojila do svého úsilí zdravotníky a humanitární pracovníky, kteří měli své zkušenosti s nášlapnými minami a nechali je tyto zkušenosti zveřejnit. Nevládní organizace se snažily přesvědčit nejenom veřejnost, ale především vlády jednotlivých zemí, které mají moc prosadit úplný zákaz nášlapných min.

Hlavním argumentem při agenda settingu bylo, že nášlapné miny nerozlišují osoby na civilisty a vojáky a navíc způsobují nepřiměřenou bolest obětem. Tato činnost a argumentace nevládních organizací byla podpořena i mnohými vysokými vojenskými činiteli, kteří potvrzovali, že nášlapné miny jsou těžce ovladatelné a často způsobují nezamýšlené

důsledky. Mimo vojenské činitele podpořili úsilí nevládních organizací i slavní lidé, jako princezna Diana, která se de facto stala tváří kampaně za zákaz nášlapných min. Díky nevládním organizacím začala být vydávána řada různých statistik týkajících se nášlapných min. Nevládní organizace však stále neopomněly zdůrazňovat, že užívání nášlapných min je čím dál častěji namířeno proti civilnímu obyvatelstvu. ICBL ve své činnosti také často čerpala z příběhů obyčejných lidí, kteří se stali oběťmi nášlapných min nebo s minami přišli do styku. Tyto příběhy upozorňovaly zejména na sociální a ekonomické dopady nášlapných min na obyvatelstvo. Důležitými nástroji se v kampani stala komunikační média, jako byl fax, telefon a email. Díky těmto komunikačním prostředkům mohla být tato kampaň vedena rychleji a efektivněji.

ICRC se také přidal na stranu ICBL a začal v polovině 90. let svou mediální kampaň, jejímž cílem bylo informovat veřejnost o negativních důsledcích používání nášlapných min. Zároveň organizoval celou řadu mezinárodních setkání odborníků a různých seminářů. Během hodnotící konference CCW také bylo dovoleno ICRC, aby se účastnil konference a měl nárok na určité formální zásahy.

Během Ottawského procesu, který začal po hodnotící konferenci CCW, spolu kanadští diplomaté a ICBL konzultovali pojetí konference konané v roce 1996 v Ottawě. ICBL se zároveň stala plnohodnotným účastníkem konference. Úspěchem bylo i to, že v některých případech byli pracovníci nevládních organizací dokonce bráni do státních delegací, což poskytlo nevládním organizacím důležitou poradní roli. Na všech jednáních během Ottawského procesu se ICBL snažila lobbovat u jednotlivých vlád, aby podpořily zákaz nášlapných min. Na těchto jednáních byly přijaty do textu konvence i některé články, které navrhovala ICBL, např. definice nášlapných min a zařazení pomoci obětem do textu konvence. Na základě výše zmíněných jednání bylo

v prosinci 1997 konečně dosaženo podepsání Ottawské konvence, která zakazuje použití, skladování, výrobu a převod nášlapných min.

ICBL po tomto úspěchu nadále funguje, stále se zaměřuje na pořádání různých konferencí či seminářů. Tento rok je před ICBL důležitá hodnotící konference Ottawské konvence, která se bude konat v červnu 2014. Po podepsání Ottawské konvence byl ještě v roce 1998 vytvořen Landmine Monitor, který monitoruje vývoj v oblasti zákazu nášlapných min, jejich používání, výroby, obchodu a skladování. Landmine Monitor každoročně sepisuje výroční zprávu, kde se těmto otázkám věnuje. Landmine Monitor nepracuje jen se zprávami, které jsou smluvní státy povinny každoročně zpracovat, ale podává své nezávislé hodnocení.

Kazetová munice, které se týká konvence z Osla, se začala používat po druhé světové válce. Byla vždy glorifikována pro svou schopnost zasáhnout co největší území. Na druhou stranu je ale tato schopnost důvodem velkého rizika pro civilisty během i po náletu. Poměrně závažným problémem kazetové munice je, že dokáže explodovat i po několika letech.

ICRC poukazoval na důsledky používání kazetové munice již v 70. letech, kdy se z jeho iniciativy konaly konference v Luzernu a Luganu. Nicméně tato aktivita nepřinesla žádné výsledky. Pozornost veřejnosti si získala kazetová munice, až když byla použita v Kosovu. Nasazení kazetové munice v Kosovu vedlo k přehodnocení situace. ICRC a další nevládní organizace vyzývaly k zákazu kazetové munice. V roce 2001 se konala hodnotící konference CCW, ale ani ta nakonec kazetovou municí nezakázala.

Proto se poté v Dublinu setkaly nevládní organizace, které se zúčastnily i kampaně za zákaz nášlapných min a dohodly se, že budou usilovat o zákaz kazetové munice. To vedlo ke vzniku CMC v roce 2003.

Tato organizace měla vzor v ICBL, která byla ve své činnosti velmi úspěšná. Stejně jako ICBL, tak i CMC stavěla na národních kampaních. Např. organizace Handicap International dosáhla toho, že belgický parlament zakázal používání kazetové munice. CMC využívala též vlivu médií a vysílala různé spoty s bombardováním kazetovou municí. Zároveň varovala před dopadem těchto zbraní na civilisty a ve své mediální kampani CMC sázela na příběhy obětí kazetové munice. Vydávala také studie, které se zabývaly humanitárním dopadem kazetové munice a postkonfliktním dopadem zbraně.

Po neúspěchu v rámci CCW byl vytvořen vlastní proces, který měl za cíl zákaz kazetové munice – tzv. Oslo Process. CMC se aktivně podílela na všech konferencích, které se v rámci procesu konaly. Během konferencí CMC lobbovala u jednotlivých delegátů a vydávala různé doporučení a prohlášení. Zároveň organizovala během konferencí doprovodné akce, které měly zvýšit zájem veřejnosti o tuto problematiku. ICRC během procesu dodával delegátům své studie a předložil i návrhy na jazyk úmluvy. Úmluva nakonec byla připravena k podpisu v prosinci 2008. CMC nadále funguje a v roce 2010 byl vytvořen Cluster Munition Monitor, který má za úkol monitorovat situaci okolo kazetové munice a dodržování konvence z Osla. V roce 2011 se nakonec CMC a ICBL sloučily do jedné struktury, dnes označované jako ICBL-CMC.

Z obou případových studií je jasné, že nevládní organizace hrály obrovskou roli především v agenda settingu, kde se snažily o získání pozornosti a podpory veřejnosti a politických elit pro zákaz daných zbraní, které představovaly humanitární problém. Právě humanitární rétorika byla pro obě kampaně klíčovou záležitostí. V obou případech se povedlo nastolení tématu, což nakonec vedlo k procesu přijetí konvence, během něhož nevládní organizace nadále usilovaly o větší podporu zákazu zbraní. Nadále pořádaly konference, semináře a vypracovávaly studie a

statistiky, které se týkaly daného problému. Svou činností přiměly nevládní organizace mnoho států, aby danou konvenci přijaly. Po přijetí právní normy, která zakazuje dané zbraně, nevládní organizace nepřestaly se svou činností, dále fungují a monitorují implementaci konvencí. Je však důležité na závěr zmínit, že k přijetí normy by nedošlo, pokud by tyto návrhy nepodporovaly podobně smýšlející státy, které vedly proces přijetí normy a propůjčily tak problému svou legitimitu.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

7.1 Literatura

Anderson, Kenneth (2000). The Ottawa Convention Banning Landmines, the Role of International Non-governmental Organizations and the Idea of International Civil Society. *EJIL* 11 (1), s. 91-120.

Bierbrier, Paula – Englund, Kerstin (2007). How the International Committee of the Red Cross Influences International Negotiations within the UN System – A study of the ICRC Involvement in the Banning of Anti-Personnel Landmines and the Creation of the International Criminal Court. *Linköping University*

(<https://www.iei.liu.se/stat/stats1/733g37introduktion-till-politikstudiet/filarkiv/%C3%96vningsuppsatser/1.188970/PaulaBierbrierochKerstinEnglund.pdf>, 10. 3. 2014).

Bolton, Matthew – Nash, Thomas (2010). The Role of Middle Power–NGO Coalitions in Global Policy: The Case of the Cluster Munitions Ban. *Global Policy* 1 (2), s. 172-184.

Borrie, John (2005). Rethinking multilateral negotiations: disarmament as humanitarian action. In: Borrie, John – Randin, Vanessa Martin, *Alternative Approaches in Multilateral Decision Making: Disarmament as Humanitarian Action* (Geneva: United Nations), s. 7-38.

Borrie, John (2006). Disarmament as humanitarian action: From perspective to practice. In: Borrie, John – Randin, Vanessa Martin, *Disarmament as Humanitarian Action: From Perspective to Practice* (New York: United Nations), s. 7-22.

Borrie, John – Brehm, Maya – Cattaneo, Silvia – Atwood, David (2009). Learn, Adapt, Succeed: Potential Lessons from the Ottawa and Oslo

Processes for Other Disarmament and Arms Control Challenges'. *Disarmament Forum 2*, s. 19-26.

Bureš, Oldřich a kol. (2013). *Privatizace bezpečnosti: České a zahraniční zkušenosti* (Praha: Grada Publishing).

Cihelková, Eva a kol. (2009). *Světová ekonomika. Obecné trendy rozvoje* (Praha: C. H. Beck).

Corsi, Jessica (2009). Towards Peace through Legal Innovation: The Process and the Promise of the 2008 Cluster Munitions Convention. *Harvard Human Rights Journal 22* (1), s. 145-157.

Davies, Thomas Richard (2008). The Rise and Fall of Transnational Civil Society: The Evolution of International Non-governmental Organizations Since 1839. *Cass Business School* (http://www.cass.city.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0016/84022/CUWPTP003.pdf, 13. 2. 2014).

Docherty, Bonnie (2013). Ending Civilian Suffering: The Purpose, Provisions, and Promise of Humanitarian Disarmament Law. *Austrian Review of International and European Law 15*, s. 7-44.

Feickert, Andrew – Kerr, Paul K. (2013). Cluster Munitions: Background and Issues for Congress. *Federation of American Scientists* (<https://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RS22907.pdf>, 20. 3. 2014).

Forsberg, Randal (2001). Nuclear Disarmament is Humanitarian Action. In: Jessen-Petersen, Soren eds., *Disarmament as Humanitarian Action* (New York: United Nations), s. 9-13.

Goose, Stephen (2009). The Campaign to Ban Antipersonnel Mines: Potential Lessons. In: MacKenzie, Heather eds., *Democratizing Global*

Governance: Ten Years of Case Studies and Reflections by Society Activists (Kelowna: Mosaic Books).

Hammad, Lama – Morton, Bill (2011). Greater Influence, Greater Responsibility: are INGOs' Self-Regulatory Accountability Standards Effective? *Open Forum for CSO Development Effectiveness* (<http://cso-effectiveness.org/IMG/pdf/ingofinal.pdf>, 13. 2. 2014).

Holbrook, Trevor (2009). U. S. Policy Recommendation: Ottawa Convention on Anti-Personnel Landmines. *Human Rights Brief* 17 (1), s. 24-28.

Hubert, Don (2000). *The Landmine Ban: A Case Study in Humanitarian Advocacy* (Providence: Brown University).

Hynek, Nik (2009). Nevládní organizace v oblasti lidské bezpečnosti na pozadí (neo)liberálního řádu. *Mezinárodní vztahy* 44 (4), s. 9-34.

Kalvas, František – Váně, Jan – Štípková, Martina – Kreidl, Martin (2012). Rámcování a nastolování agendy: Dva paralelní procesy v interakci. *Sociologický časopis* 48 (1), s. 3-37.

Kořan, Michal (2008). Jednopřípadová studie. In: Drulák, Petr a kol., *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (Praha: Portál), s. 29-61.

Lavoyer, Jean-Philippe – Maresca, Louis (1999). The Role of the ICRC in the Development of International Law. *International Negotiation* 4, s. 501-525.

Lewis, Patricia M. (2009). A New Approach to Nuclear Disarmament: Learning from International Humanitarian Law Success. *International Commission on Nuclear Non-proliferation and Disarmament*. 20. 1. 2009 (icnnd.org/Documents/Lewis_Convention.doc, 12. 2. 2014).

Marin, Albert G. (2003). Antipersonnel Landmines – Do Their Costs Outweigh Their Benefits? *Information for the Defence Community* (www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA413655, 20. 2. 2014).

Mathur, Ritu (2011). Humanitarian Practices of Arms Control and Disarmament. *Contemporary Security Policy* 32 (1), 176-192.

McGrath, Rae (2000). *Cluster Bombs: The military effectiveness and impact on civilians of cluster munitions* (London: UK Working Group on Landmines).

Naidoo, Vinothan – McMillin, Penny (1997). Towards Ottawa: A Total Ban Treaty on Anti-personnel Landmines. *Institute for Security Studies* (http://www.issafrica.org/uploads/paper_26.pdf, 25. 3. 2014).

Nelson, Jane (2007). The Operation of Non-Governmental Organizations (NGOs) in a World of Corporate and Other Codes of Conduct. *Harvard Kennedy School* (http://www.hks.harvard.edu/m-rcbg/CSRI/publications/workingpaper_34_nelson.pdf, 13. 2. 2014).

Oberleitner, Gerd (2005). Human Security: A Challenge to International Law? *Global Governance* 11, s. 185-203.

Ondřej, Jan (2008). *Odzbrojení, prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Ondřej, Jan – Šturma, Pavel – Bílková, Veronika – Jílek, Dalibor a kol. (2010). *Mezinárodní humanitární právo* (Praha: C. H. Beck).

Peters, Ann (2000). International Partnerships on the Road to Ban Anti-Personnel Landmines. *Global Public Policy Institute* (http://www.gppi.net/fileadmin/gppi/Peters_Landmines.pdf, 30. 2. 2014), s. 1-35.

Raccuia, Daniel Joseph (2011). The Convention on Cluster Munitions: An Incomplete Solution to the Cluster Munition Problem. *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 44 (2), s. 465-497.

Ritzer, Arthur (2013). *Lessons From Iraq and Afghanistan: Is It Time For the United States to Sign the Ottawa Treaty and End the Use of Landmines?* *Williamette Law Review* 49 (1), s. 35-76.

Ruge, Christian H. (2006). Mitigating the effects of armed violence through disarmament: counting the human costs. In: Borrie, John – Randin, Vanessa Martin, *Disarmament as Humanitarian Action: From Perspective to Practice* (New York: United Nations), s. 23-50.

Rutherford, Kenneth R. (2000). The Evolving Arms Control Agenda: Implications of the Role of NGOs in Banning Antipersonnel Landmines. *World Politics* 53 (1), s. 74-114.

Shawki, Noha (2010). Political Opportunity Structures and the Outcomes of Transnational Campaigns: A Comparison of Two Transnational Advocacy Networks. *Peace & Change* 35 (3), s. 381-411.

Short, Nicola (1999). The Role of NGOs in the Ottawa Process to Ban Landmines. *International Negotiation* 4, s. 481-500.

Thakur, Ramesh – Maley, William (1999). The Ottawa Convention on Landmines: A Landmark Humanitarian Treaty in Arms Control? *Global Governance* 5 (3), 273-302.

Waisová, Šárka (2003). *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti* (Dobrá Voda: Aleš Čeněk).

Waisová, Šárka (2004). Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. *Mezinárodní vztahy* 39 (3), s. 66-86.

Waisová, Šárka (2005). *Bezpečnost – vývoj a proměny konceptu* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Weidacher, Reinhilde – Wezeman, Siemon – Hollestelle, Micha (2005). *Cluster Weapons: Necessity or Convenience? Cluster Munition Coalition* (<http://www.stopclustermunitions.org/wp/wp-content/uploads/2008/07/cluster-munitions-pxc.pdf>, 20. 3. 2014).

7.2 Prameny

BBC (2006). UN denounces Israel cluster bombs (http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/5299938.stm, 20. 3. 2014).

Cluster Munition Coalition (2011). *Annual Report 2011* (<http://www.stopclustermunitions.org/wp/wp-content/uploads/2012/10/icbl-cmc-annual-report-2011.pdf>, 20. 3. 2014).

Cluster Munition Coalition (2014a). *113 States on Board the convention on Cluster Munitions* (<http://www.stopclustermunitions.org/treatystatus/>, 20. 3. 2014).

Cluster Munition Coalition (2014b). *2014 CMC Campaign Action Plan* (<http://www.stopclustermunitions.org/wp/wp-content/uploads/2014/01/2014-cmc-campaign-action-plan.pdf>, 20. 3. 2014).

Cluster Munition Coalition (nedatováno a). *The Problem* (<http://www.stopclustermunitions.org/the-problem/>, 15. 3. 2014).

Cluster Munition Coalition (nedatováno b). *Real Life Stories* (<http://www.stopclustermunitions.org/wp/wp-content/uploads/2009/02/real-life-stories.pdf>, 20. 3. 2014).

CNN (1997). *Princess Diana's anti-mine legacy* (<http://edition.cnn.com/WORLD/9709/10/diana.angola/>, 25. 3. 2014).

Český červený kříž (2007). *Druhá mezinárodní mírová konference v Haagu v roce 1907* (http://www.cervenyriz.eu/cz/mhp_vyroci/100Haag.pdf, 12. 2. 2014), s. 1-4).

Český červený kříž (2009). *Mezinárodní humanitární právo: Odpovědi na vaše otázky* (http://www.cervenyriz.eu/cz/edicehnuti/MHP_odpovedi_na_vase_otazky.pdf, 10. 2. 2014).

Český červený kříž (2014). *Šíření mezinárodního humanitárního práva* (<http://www.cervenyriz.eu/cz/mhp.aspx>, 10. 2. 2014).

Global Development Research Center (2014). *Types of NGOs: By orientation and level of Operation* (<http://www.gdrc.org/ngo/ngo-types.html>, 13. 2. 2014).

Human Rights Watch (2010). Meeting the Challenge Protecting Civilians through the Convention on Cluster Munitions. *Cluster Munition Coalition* (http://www.stopclustermunitions.org/wp/wp-content/uploads/2011/02/arm_sclusters1110webwcover.pdf, 21. 3. 2014).

ICBL (2014a). *History of Landmines* (<http://www.icbl.org/index.php/icbl/Problem/Landmines/History-of-Landmines>, 20. 2. 2014).

ICBL (2014b). *States Not Party* (<http://www.icbl.org/index.php/icbl/Universal/MBT/States-Not-Party>, 20. 3. 2014).

ICBL (2014c). *States Parties* (<http://www.icbl.org/index.php/icbl/Universal/MBT/States-Parties>, 20. 3. 2014).

ICBL (2014d). *What is a Landmine?* (<http://www.icbl.org/index.php/icbl/Problem/Landmines/What-is-a-Landmine>, 20. 2. 2014).

ICBL (nedatováno). *Campaign History* (<http://www.icbl.org/index.php/icbl/About-Us/History>, 30. 2. 2014).

ICRC (2014). *Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction*, 18 September 1997 (<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=86CACEA6721637D541256585003E3003>, 20. 2. 2014).

Landmine & Cluster Munition Monitor (2010a). *Ban Policy* (http://www.the-monitor.org/index.php/publications/display?url=cmm/2010/CMM_Ban_Policy_2010.html, 2. 4. 2014).

Landmine & Cluster Munition Monitor (2010b). *Major Findings* (http://www.the-monitor.org/index.php/publications/display?url=cmm/2010/CMM_Major_Findings_2010.html, 2. 4. 2014).

Landmine & Cluster Munition Monitor (2013a). 1997 Mine Ban Treaty: Status 2013 (http://www.the-monitor.org/lm/2013/maps/map_resources/Treaty_Status/2013_MBT_TreatyStatus_full.jpg, 15. 3. 2014).

Landmine & Cluster Munition Monitor (2013b). 2008 Convention on Cluster Munitions: Status 2013 (http://www.the-monitor.org/lm/2013/maps/map_resources/2008_Convention_on_Cluster_Munitions_Status_2013.jpg, 15. 3. 2014).

monitor.org/index.php/publications/display?url=cmm/2013/maps/status.html, 15. 3. 2014).

Landmine & Cluster Munition Monitor (2013c). *Landmine Monitor 2013* (<http://www.the-monitor.org/index.php/publications/display?url=lm/2013/>, 16. 3. 2014).

Landmine & Cluster Munition Monitor (2013d). *Major Findings* (http://www.the-monitor.org/index.php/publications/display?url=cmm/2013/CMM_Major_Findings_2013.html, 2. 4. 2014).

Landmine & Cluster Munition Monitor (2014a). *History* (<http://www.the-monitor.org/index.php/LM/About-Us/History>, 16. 3. 2014).

Landmine & Cluster Munition Monitor (2014b). *What is the Monitor* (<http://www.the-monitor.org/index.php/LM/About-Us/What-is-the-Monitor>, 16. 3. 2014).

Landmine & Cluster Munition Monitor (nedatováno). *Cluster Munition Monitor* (<http://www.the-monitor.org/index.php/LM/Our-Research-Products/Cluster-Munition-Monitor>, 2. 4. 2014).

Mines Action Canada (2009). Banning Cluster Munitions: Government Policy and Practices. *Landmine & Cluster Munition Monitor* (<http://www.the-monitor.org/index.php/publications/display?url=cm/2009/>, 20. 3. 2014), s. 1-299.

MZV (2010). *Protipěchotní miny* (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/cr_a_odzbrojeni/konvencni_zbrane/protipechotni_miny.html, 16. 3. 2014).

NCCU Institutional Repository (2004). *The Emerging Roles of NGOs in International Relations*

(<http://nccur.lib.nccu.edu.tw/bitstream/140.119/33686/8/53003108.pdf>, 14. 2. 2014).

NGO Committee on Disarmament, Peace & Security (2014). *Landmines* (http://disarm.igc.org/index.php?option=com_content&view=article&id=148:landmines&catid=49:resources&Itemid=41, 20. 2. 2014).

UNEP (2003). Building Professionalism in NGOs/NPOs (<http://www.unep.or.jp/ietc/kms/data/973.pdf>, 13. 2. 2014).

UNIC (nedatováno). *UNIC and the Non-governmental Organizations* (<http://unic.org.pk/index.php?id=ngo>, 31. 3. 2014).

8 RESUMÉ

This bachelor thesis deal with humanitarian disarmament and role of non-governmental organizations in promoting humanitarian disarmament. Humanitarian disarmament is characteristic of sensitivity to peoples, primarily to civilians. In the first part of thesis is explained the concept of the humanitarian disarmament and the definition of non-governmental organizations. The second half of the thesis is focused on two campaigns of humanitarian disarmament and related activities of non-governmental organizations - the campaign to ban landmines and campaign to ban cluster munitions. The analysis of activities is divided into three parts – agenda setting, the process of adoption of norm and monitoring the problem after the adoption of convention. At the end of thesis is the activity of non-governmental organizations in promoting humanitarian disarmament summarized and evaluated.

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Mapa signatářů Ottawské konvence

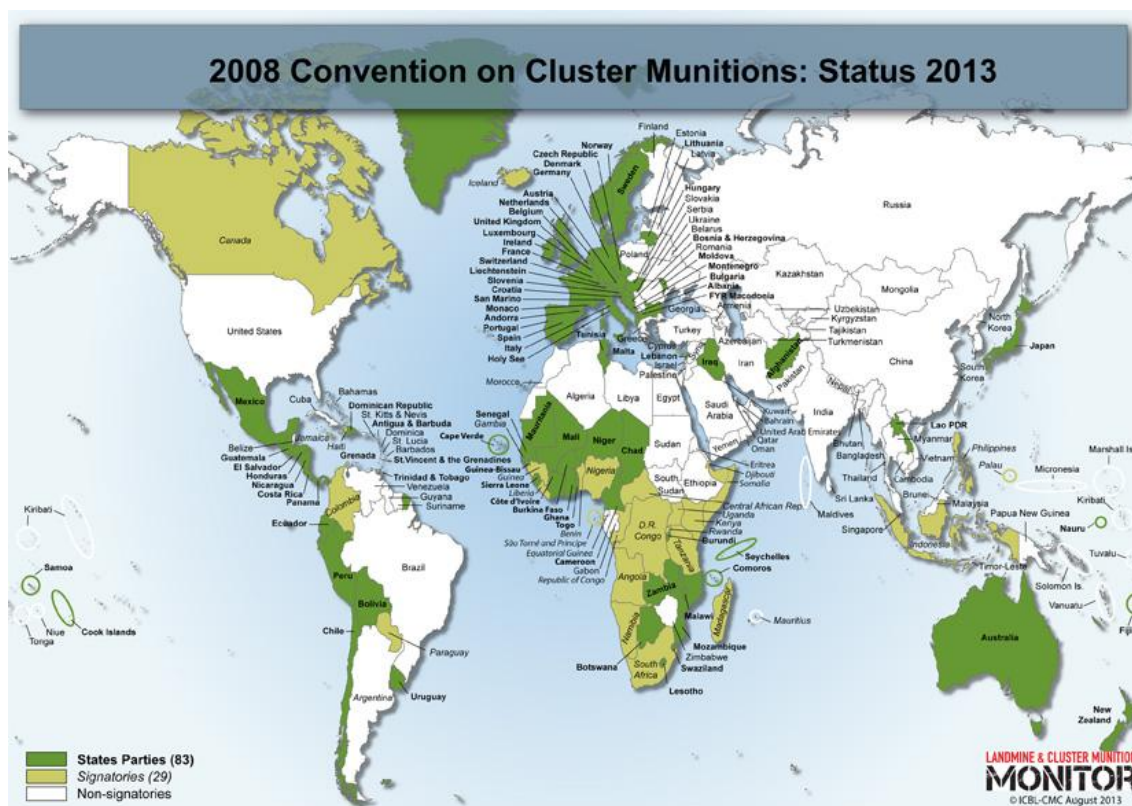
tmavě zelená – smluvní státy

světle zelená – signatáři

bílá – nesmluvní státy

Zdroj: Landmine & Cluster Munition Monitor (2013a). 1997 Mine Ban Treaty: Status 2013 (http://www.the-monitor.org/lm/2013/maps/map_resources/Treaty_Status/2013_MBT_TreatyStatus_full.jpg, 15. 3. 2014).

Příloha č. 2: Mapa signatářů Konvence z Osla

tmavě zelená – smluvní státy

světle zelená – signatáři

bílá – nesmluvní státy

Zdroj: Landmine & Cluster Munition Monitor (2013b). 2008 Convention on Cluster Munitions: Status 2013 (<http://www.the-monitor.org/index.php/publications/display?url=cmm/2013/maps/status.html>, 15. 3. 2014).